

Mladika

7-91

RODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

7
117 986 1991

čnik - julij 1991 L. 3000
sile - luglio 1991

04572,7

COBISS ©

MLADIKA 7

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXV. 1991

KAZALO

Odločen slovenski odgovor . . .	113
Osem Slovencev za danes: Dr. Alojzij Ambrožič . . .	116
Mogoče ne veste, da . . .	119
Pavle Zidar: Akropolis . . .	120
Janez Povše: Pozdrav iz zamejstva . . .	121
Dolores Terseglav: Raztrgani spomini . . .	122
Pavle Zidar: Kam . . .	123
Vladimir Kos: O, vnebohod ljubezni . . .	125
Pavle Zidar: Sence . . .	125
Vinko Lenarčič: Spomini na Plečnika (5) . . .	127
Na robu . . .	127
Antena . . .	131
Vojko Arko: Bariloški spomini na planinko Baro Remec . . .	135
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Boris Pahor) . . .	136
Na platnicah: Pisma; Listnica uprave; Čuk na Obelisku; Za smeh	
Prilogi: Pavle Merku: Svetniki v slo- venskem imenoslovju (str. 117-120)	
RAST 64-91	

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel./fax 040/370846

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
3.000 lir. Celoletna naročnina za Ita-
lijo 25.000 lir; nakazati na poštni te-
koči račun 14470348 — Mladika -
Trst. Letna naročnina za Jugosla-
vijo 25.000 lir ali enakovreden zne-
sek v drugih valutah. Druge države
35.000 lir (ali enakovreden znesek v
tuji valuti), po letalski pošti 45.000 lir.

Tisk in fotostavek:

»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14
tel. 040/772151

XXVI. ŠTUDIJSKI DNEVI »DRAGA 91«

DSI - TRST - 30., 31. AVGUSTA, 1. SEPTEMBRA 1991

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA, OPČINE, NARODNA ULICA 89

Petek, 30. avgusta 1991

Ob 17.00: predstavitev predavateljev na letošnji Dragi

Ob 17.30: *Justin Stanovnik*: LECTIO DIFFICILIOR

Izraz, vzet iz filološke znanosti, namiguje na načelo, naj težnja po resnici gre preko videzov: o tem bo govoril intelektuallec, angažiran s sodobno slovensko problematiko.

Sobota, 31. avgusta 1991

Ob 16.00: *Vlado Gotovac*:

HRVATSKA MED MEDITERANOM IN SREDNJO EVROPO

Prominenten hrvaški kulturnik, ki je iz titovskih zaporov prišel na čelo »Hrvaške matice«, bo spregovoril tehtno evropsko besedo izpod hrvaško-slovenskega obnebja.

Ob 18.00: *Peter Tancig*: PERSPEKTIVE SLOVENSKE ZNANOSTI

Slovenski znanstvenik, član demokratične slovenske vlade, bo razgrnil svoje poglede na panoramo slovenskega znanstvenega prizadevanja.

Nedelja, 1. septembra 1991

Ob 10.30: *Marko Rupnik*: VIZIJA IZ KAOSA

Iz kaosa proti smislu, iz toge tradicionalnosti v novo svežo duhovnost, iz črkarstva v tokove duha...

Ob 16.00: Okrogla miza na temo:
SLOVENIJA — REALNOST IN VIZIJA

Širši krog predstavnikov slovenskega političnega življenja bo pretresel sedanji osamosvojitveni trenutek.

Po vseh predavanjih diskusija in družabnost.

Nedeljska služba božja bo ob 9. uri v parku na prostem.

Izšel je zbornik:

JUBILEJNA DRAGA 1990

SLIKA NA PLATNICI: Solidarnost Sloveniji med manifestacijo na Trgu Unità v Trstu
(foto M. Magajna).

UREDNIŠKI ODBOR: Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češčut, Danilo Čotar, Albert Miklavec, Franc Mijač, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemas, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Breda Susič, Lojze Škerl in člani uredniškega odbora.

Odločen slovenski odgovor

Nemogoče je strniti vse občutke in misli, ki smo jih bili deležni v tem mesecu od proglasitve slovenske samostojnosti, ko je prvemu zadoščanju in veselju in — zakaj ne — tudi ponosu za uresničenje več kot stoletnega ter do pred kratkim skoro še neizrekljivega nacionalnega sna, sledil dramatični zaplet. Surovo nasilje tankov je odpihnilo še tisto malo evforije, ki nam jo je pričarala slovesnost pred slovenskim parlamentom ob razvitju nove slovenske zastave in do katere smo imeli tudi sveto pravico, kakor vsi narodi, ki so svojo samostojnost dosegli pred nami. Toda na dan so prišle sile, ki so nam to veselje skalile in to so hotele storiti s hitro in kar se da brutalno akcijo, katere namen je segal mnogo dlje od samega zastraševanja in je hotel odstraniti tudi s težavo pridobljeno demokracijo. Toda karta presenečenja, ki so jo s to potezo zaigrale temne sile jugoslovanstva za vsako ceno, se je kaj hitro sprevrgla v zanje bridko spoznanje, da Slovenci le niso nepripravljeni dočakali dan svoje državnosti.

Ko so kolone oklopnikov orale slovenske ceste, so se mnogi zbal, da je vsega konec. Skepsa in malodušje pa je kmalu odpravila odločna akcija mlade slovenske vojske, ki je s pametno in pravilno taktiko presenetila ne samo svetovno javnost, temveč — kar je bilo posebno važno — tudi politične in general-ske glave v Beogradu: vojska, ki je desetletja odžirala 50 in več odstotkov jugoslovanske bilance, se je morala umakniti pred slovenskimi teritorialci. Odveč je tu ponašati se z vojaškimi uspehi in se vdajati demagogiji Davida in Goljata, toda zadnji mesec je dokazal, kako je vojska državi potrebna in kako nevarna je lahko utopija demilitarizirane Slovenije, čeprav je lahko še tako mikavna. Svojo izvirnost bo morala Slovenija iskati na drugih področjih, vsaj za nekaj časa. Vojaško nepripravljena Slovenija bi bila danes »normalizirana« in njeni gospodarji bi bili srbski generali. Kasnejši dogodki na Hrvaškem in težave z zveznimi oblastmi so tudi pometle z dvomi tistih, ki so menili, da smo do samostojnosti prišli prenašlo. To so očitali tudi nekateri redki tujci, večinoma politični ljudje, ki so seveda imeli svoje interese za bregom. Eden izmed komentatorjev velikega italijanskega časopisa je zapisal, da samostojnost ne pride nikoli prehitro in da nihče ne sme tega očitati Sloveniji, ker je z uresničitvijo ljudske volje sprožila nered na Balkanu. Odločen slovenski odgovor Beogradu pa je na splošno izzval veliko simpatij svetovnega javnega mnenja v korist Slovenije, ki se je namah znašla v središču splošne pozornosti. O nas so pisali številni časnikarji, pisatelji, intelektualci in zares bi bilo zanimivo zbrati vsaj najbolj zanimive zapise. Tudi tem piscem in kronistom mora biti Slovenija hvaležna.

Toda kar je vse najbolj presenetilo, je bila enotnost, s katero je slovenski narod nastopil v obrambo svoje državnosti. Taka stopnja soglasja, ki je nismo dosegli nikoli v naši zgodovini, bo dobro vplivala tudi na našo prihodnost in bo gotovo pripomogla zbrisati posledice tragične razdvojenosti med drugo svetovno vojno in po njej. To je tudi ena izmed pozitivnih posledic napada na Slovenijo.

Razne plasti slovenske skupnosti v zamejstvu, predvsem na Tržaškem, pa slovenskih dogodkov niso mogle razumeti, verjetno zaradi zagledanosti v mit velike in močne Jugoslavije, ki jim je od vedno bila ustrežna ponazoritev domovine. Sicer pa so pri tem prišli do izraza tudi učinki temeljnega ravnanja enega dela naših časopisov, ki so se v preteklosti v celoti odpovedali kakršnikoli kritični misli o Jugoslaviji. Nekatero javne razprave so dokazale, da je treba posvetiti temu vprašanju še precej naše pozornosti, da razčistimo nekatera pojmovanja in stališča. En argument se ponuja kar sam po sebi, kot je dokazal razvoj jugoslovanske krize v poslednjih julijskih dneh s krvavimi dogodki na Hrvaškem. Iz tako zapletene države in od takih ljudi, ki so tako v oblasti svojih čustev, agresivnih nagonov in sovraštva do drugih, se spleča čimprej zbežati, čeprav bi s tem izgubili celo premoženje. Sicer pa je to premoženje tako in tako vsako leto romalo v obliki nepovračljivega davka v zvezne blagajne, iz katere je tudi vojska jemala sredstva za svoj obstoj in za kovanje načrtov proti Sloveniji. Tako se bomo vsaj izognili paradoksu, da Slovenija finansira svojega lastnega uničevalca.

Razdejani bife pri Fernetičih.

Pomoč Sloveniji

Nemogoče je popisati vrsto pobud in dejanj Slovencev v zamejstvu in po svetu, da bi pomagali domovini ob brutalnem vojaškem napadu in da bi zahtevali njeno mednarodno priznanje.

Slovenci v Italiji so sprožili obsežno nabirko za pomoč Sloveniji in izpeljali vrsto pobud. Posebno aktivna je bila na tem področju stranka Slovenska skupnost.

Tekoči računi za akcijo Pomoč Sloveniji '91:

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA, Sedež Trst, Agencija Domjo, Agencija Rojan - tekoči račun 01.6560/54.

HRANILNICA IN POSOJILNICA OPČINE - tekoči račun 9626.

HRANILNICA IN POSOJILNICA NABREŽINA, Sedež Nabrežina, Filiala Sesljan - tekoči račun 65283-1.

KMEČKA BANKA - GORICA, Sedež Gorica, Filiala Krmin - tekoči račun 61001.

HRANILNICA IN POSOJILNICA DOBERDOB - tekoči račun 1720

HRANILNICA IN POSOJILNICA SOVODNJE - tekoči račun 23/7.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA, Filiala Čedad - tekoči račun 03.300/89.

Solidarnostna manifestacija slovenskih in italijanskih organizacij proti okupaciji Slovenije na Trgu Unità v Trstu.

Fotokronika samostojnosti

Zasedanje slovenskega parlamenta med nastopom predsednika vlade Lojzeta Peterleta (levo zgoraj); razvitje slovenske zastave na mejnem prehodu na Repentabru (zgoraj desno); vojska na mejnem prehodu pri Rdeči hiši v Gorici (levo); tanki na Kozini (levo spodaj); odhod tankov iz Sežane (desno); med vojno za table na Pesku (desno spodaj).

Fotografije M. Magajna in D. Križmančič.

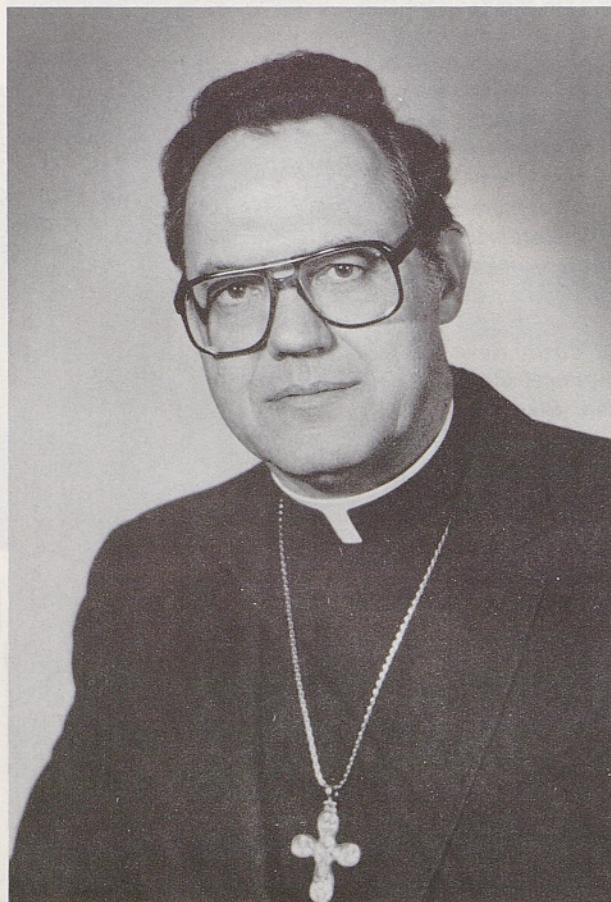

Osem Slovencev za danes

Zdomstvo - emigracija

Dr. Alojzij Ambrožič, nadškof v Torontu, Kanada

Zora Tavčar je želela uvrstiti v svojo galerijo znamenitih Slovencev tudi človeka, ki danes na cerkveni hierarhični lestvici zaseda najvišje mesto, saj je nadškof dvomilijonskega vele mesta, ta nadškofovski sedež v Torontu pa navadno slejkoprej pripade kardinalu. Sicer pa je tudi brez tega naš gost tako v kanadskem kot slovenskem prostoru znana osebnost: univerzitetni profesor, teolog, soudelevec in sourednik Celovškega Zvona, nastopil je tudi kot predavatelj na študijskih dnevih v Dragi itd. Prav pred kratkim je okrog sebe zbral množico torontskih Slovencev: prvič so se sestali, da proslave njegovo 50-letnico, drugič pa se jim je pridružila tudi hrvaška skupnost, ko je daroval mašo za domovino Slovenijo prav v njenih najtežjih dneh, ob grozeči vojni napovedi generala Adžiča. Z. T. se g. nadškofu ob tej priliki v imenu uredništva in v svojem imenu prisrčno zahvaljuje, da je sprejel povabilo in izčrpno odgovoril na vsa vprašanja.

Nadškof dr. A. Ambrožič, Toronto 1986.

Spoštovani g. doktor, v galeriji zdomskih Slovencev, ki jih letos predstavljam v *Mladiki*, ne sme manjkati ime nadškofa dvomilijonskega Toronta. Vendar se tudi pri Vas ne bom izognila »radovednim« vprašanjem o mla-

dosti in študiju. Rojeni ste bili na Dobrovi pri Ljubljani. Je bil Vaš rod od tam? Kakšno je bilo Vaše otroštvo? Vaško, srečno, družabno?

Rojen sem bil prav na robu dobrovske občine in fare; naša hiša je bila zadnja na poti proti Polhovemu gradcu. Očetov rod je bil iz bližnje Babne gore, ki naj bi po ustnem izročilu našla svoje ime, ko so ženske z enega njenih vršičev s kropom polivale Turke. Verjetnejše se mi zdi, da ima ime po slovanski boginji materi. So kdaj tja romale noseče matere? Mama je bila iz Črnuč; z očetom sta se srečala, ko sta bila uslužbena pri konzumnem društvu v Ljubljani. Moje otroštvo oddaljuje geografija morda še bolj kot leta — kako sem nevoščljiv ljudem, ki smejo vsako leto vohati slovenski april! Je bilo srečno? Da in ne. Družčina bratov in sester in drugih otrok, kopanje v Gradaščici, iskanje kostanja in gob, stari oče s svojimi spomini na zasedbo Bosne, šola in obvezna »bitka« ob vsakem cestnem križišču na štirikilometrski poti domov. In seveda delo na polju, sušenje sena in otave in grabljenje listja za steljo v pozni jeseni in krmežljave gozdne miši, katerim sem prekinil zimski počitek.

Revolucija je prinesla smrt sosedov in znancev, požig hiš — ne gre mi iz ušes tuljenje sosedovega psa, ki je priklenjen k hiši živ zgorel. V septembru '42 so bili skoro vsi moški odpeljani na Rab, oče pa v italijanski zapor in pred sodišče. Stalni strah seveda; poleti '42 sem se vprašal, če bo spet kdaj tako, da se ne bo treba bati, in si odgovoril, da to pač ni mogoče. Naš konec je bil v letih '42 in '43 dom Dolomitskega odreda; ob prebiranju Kocbekovih in Fajfarjevih spominov pozneje sem obujal svoje.

Kaj bi povedali o svojih starših? O Vašem očetu sem slišala, da je bil vidnejša osebnost v slovenski emigraciji. Vašo mamo pa sem celo osebno spoznala, ko sva bila z možem l. 1979 v Torontu. Očarala me je odprtost tistega doma, polnega smeha in mladih ljudi. Gospa je morala biti res veliko srce, tako samoumevno obkrožena z otroki in vnuki. Ali je bila kot mati stroga? — Bili ste številna družina, vendar vem samo za Vašega bra-

ta, odvetnika v Torontu, a še to iz reklame v reviji *Božja beseda*. Kam ste se razkropili?

Oče, mama, kaj naj povem o njih? Karkoli rečem, bo zame premalo, za koga drugega pa morda preveč. Naj omenim veliki božji blagoslov, da je ostala družina v begunskih letih nerazdeljena. Oče in mama sta v maju '45 bežala s svojima dvema hčerkama in petimi sinovi na Koroško. Skupaj smo bili v Vetrinju, Lienzu in Spittalu; tudi v Kanado smo šli skupaj. Tu se nismo razkropili: z izjemo sestre, ki živi v Ottawi, smo vsi v Torontu. Mama je bila manj stroga od očeta, toda pregovoriti jo je bilo težje. Njeno življenje je bila družina: ko se je leta '71 prvič vrnila v domovino, ji je bil peti teden v Sloveniji že odveč. Oče je bil aktiven pri Slovenski ljudski stranki; sebi se je smejal, ko je v Kanadi volil za liberalce.

Na usodno pot čez Ljubelj v emigracijo ste leta 1945 šli še kot otrok. Je bilo to doživetje za Vas kot otroka grozljivo? Se kakšnega dogodka posebej spominjate? — Postaje Vaše emigracijske poti: realna ali klasična gimnazija? Kje? Kakšne spomine imate na svojo srednjo šolo, ki človeka navadno močnejše oblikuje kot univerza? Se Vam je kakšen profesor posebej vtisnil v spomin?

Na poti čez Ljubelj sem bil star 15 let. Pot skozi takrat še nedokončani predor je bila morda najbolj travmatično izkustvo tistega maja — do predaje domobrancev. Klasično gimnazijo sem začel v Ljubljani, nadaljeval nekaj tednov v Vetrinju in nato dve leti v Lienzu in končal v Spittalu. Spomini nanjo so mešani s spomini na begunska taborišča — silno zanimiva tri leta, ki se zde zdaj objeta v idealni oklepaj. Družba sošolcev in sošolk, študiranje, »zabušavanje«, »plonkanje« nalog, odkrivanje sveta in samega sebe, hribolazenje in sanjarjenje in, posebno prvo leto in pol, stalno prazni želodec. Profesorjev se dobro spominjam; največji vtis sta morda zapustila Božidar Bajuk, ki je učil grščino, in Lojze Luskar, ki je učil verouk. (Ta je bil nekaj časa kaplan v moji rojstni Loki pri Zidanem mostu: dober pevec, režiser, izredno priljubljen. Pozneje tragično umrl v Egiptu. Op. Z. T.) Vojna in povojna leta so mi posredovala, kar bi smel imenovati optimistični fatalizem, občutek namreč, da naj bo situacija taka ali drugačna, uničila me ne bo.

Za teološki študij ste se odločili v predkoncilnih dneh. Kdo ali kaj je vplivalo na Vašo izbiro? Svoje duhovništvo pa ste zaživel v dneh koncila. Kako ste doživljali prelomnico, do katere je bila emigracija dokaj zadržana? Ste teologijo študirali v Rimu? Kaj Vam je pomenilo — ob Vašem izrazitem čutu za umetnost — doživetje Rima?

Kaj me je, človeško gledano, privedlo do odločitve, da postanem duhovnik? Dom predvsem, brez dvoma, ki ni bil »pobožen«, jema pa je Boga in njegovo voljo kot nekaj samo po sebi umevnega, prav tako dnevno molitev in nedeljsko mašo. Ta vera je bila zavestna in premišljena; eden od očetovih bratov se je imel dolga leta za brezverca, eden od maminih bratov je bil partijec, ki je padel na Rašici. Članstvo pri Tomčevih Mladcih (Tomca sem videl le enkrat, na hodniku na klasični) je vsekakor imelo svoj vpliv na mojo odločitev. In vse vojno in povojno izkustvo: poraz, beg, Vetrinj, angleška zahrbtnost. Svet se je podrl; edina, ki nas ni izdala, je bila Cerkev. Misel, da bi postal duhovnik, mi

V Milanu leta 1960 (od leve): prof. Andrej Bratuž, nadškof dr. Ambrožič, prof. Drago Butkovič in prof. Lojzka Bratuž.

sprva ni bila prav nič dobrodošla. Pa se mi je vsililo vprašanje: »Zakaj pravzaprav ne?«, in nisem našel pametnega odgovora. Celibat je seveda problem — problem, a ne argument proti.

Na študij filozofije in teologije, ki sem ga začel v torontskem semenišču septembra '48, sem prinesel vrsto vprašanj, življenjskih in ideoloških, katerih nuja in intenzivnost je bila večini mojih novih sošolcev in profesorjev precej tuja; njih versko in idejno ozadje se je močno razlikovalo od mojega. Razumevanje sem našel pri profesorju francoske literature; francoska in angleška literatura sta bili namreč poleg filozofije obvezna predmeta v prvih treh semeniških letih. Dali sta mi vpogled v dve glavni svetovni kulturi in često več filozofskega razumevanja kot filozofija sama. Hvaležen ostajam enemu od profesorjev filozofije, ki me je s svojo nedvomno miselno globino in stalno nepripravljenostjo pri predavanjih prisilil k več ali manj samostojnemu študiju Tomaža Akvinskega in metafizike. Teologija, kateri sem posvetil naslednja štiri leta, je bila z izjemo sveto-pisemske eksegeze vse preveč »pastoralna«, to se pravi intelektualno plitva. Profesor dogmatike mi je s svojo površnostjo in nedopuščanjem debate povzročal resne verske skušnjave. Zato je bil Biblični institut v Rimu v letih '58-'59 zame prava umska sprostitev in osvobojenje: konkretno in praktično sem izkusil, kar sem abstraktno vedel, da je namreč zelo mogoče verovati in misliti obenem. Biblicum me je pripravil na koncil, ki ga nisem dojel kot psihološko ali

Na koroških gorah leta 1947 (tretji od leve).

teološko prelomnico. Če je res, da naj bi bila emigracija zadržana do koncila, rečem le, da sem po prihodu v Kanado hitro nehaval biti »emigracija«, čeprav seveda ostajam Slovenec in emigrant; uživljal sem se v ritem Kanade in Cerkev v Kanadi in Rimu. Dodati pa moram, da mi je vojna in povojna izkušnja brez dvoma pripomogla do tega, da nisem naivno požiral vseh teoloških in pastoralnih zaključkov in posledic, ki jih nekateri iščejo in zato najdejo v koncilskih tekstih.

Kaj mi je dal Rim? Med drugim občutek širine, notranje moči in zgodovinske zakoreninjenosti, pa tudi človeške šibkosti katolicizma. Nanj kot šolo umetnosti in umetnostne zgodovine sem bil slabo pripravljen; potreboval sem skoro leto vsakodnevnega gledanja izpred Kvirinala, da se mi je razodela lepota kupole sv. Petra. Toda v treh letih sem se kljub počasnosti le kaj naučil.

Teološke študije ste nadaljevali v Würzburgu v Nemčiji. O tem ste pripovedovali, medtem ko ste nama razkazovali univerzitetno središče v Torontu: od teoloških strok Vas je najbolj zanimala svetopisemska veda. Zakaj? Vas je bolj zaposlovala Stara ali Nova zaveza? Bili ste pripovedovalec z neslovenskim temperamentom, saj se je vso pot, ko ste naju z avtom peljali na ogled Niagarskih slapov, kar kresalo od teoloških debat. Citirali ste preroka Izaija in ob bučanju slapov je bilo to pravo doživetje. Vas enako priteguje še kako drugo teološko področje?

Je bilo kulturno doživetje Nemčije in njene znamenite »znanosti« za Vas pomembno? Ali pa ga je predvsem prekrilo doživetje ameriškega oziroma kanadskega pragmatizma? — Pri nas doma občasno zasedajo nočno omarico različni misleci in teologi, svoj čas Merton, Danielou, Maritain, danes De Lubac, Rahner, U. von Balthasar, Frossard... Katere ljubljence bi izpostavili Vi?

Po licenciatu na Bibličnem inštitutu leta '60 sem se vrnil v Toronto, kjer sem v semenišču predaval eksegezo Stare in Nove Zaveze. Najbrž preveč za enega samega profesorja, toda vesel sem, da me je poznanje Stare Zaveze rešilo tega, da bi Novo Zavezo gledal v oblakih; tako gledanje najdem predvsem pri nemških protestantskih novozaveznih znanstvenikih: Staro Zavezo poznajo le iz svojega prvega letnika teologije, ko so sami šele napol pripravljene misliti teološko, in v prizmi teorij, ki tedaj prevladujejo; ko se spe-

cializirajo, nimajo več časa, da bi se nasrkali realizma in konkretnosti, ki preveva Staro Zavezo in izvoljeno ljudstvo. Pri tem sodeluje še prepričanje, zavestno ali nezavestno, mnogih luteranov, da je Pavlovo pismo Rimljanom pravzaprav srce in kriterij vse ostale Nove Zaveze.

To so bila leta koncila, silno zanimiva, med duhovniki in redovniki pa vse nemirnejša. Moje začetno navdušenje je postopoma postajalo bolj realistično, ko sem videl, da se vsa Cerkev ne more, in v nekaterih pogledih ne sme, spremeniti čez noč.

V Würzburg sem odšel leta '67, da bi delal doktorat v novozavezni eksegezi pri prof. Rudolfu Schnackenburgu. Tista tri leta na würzburški univerzi so bila pravi božji blagoslov: resnost in temeljitost, ki jo je zahteval *Doktorvater* in nemška atmosfera sploh; čas za eksegezo in razmišljanje o teoloških in cerkvenih vprašanjih in problemih, ki so se kopičili v neposredni pokoncilski dobi; postopno odkrivanje moje prevelike zaljubljenosti v boginjo Razuma. Notranje sem se osvobodil raznih mitov, celo mita teološke in znanstvene avtoritete: ne da bi hotel odžagati vejo, na kateri sem sedel, sem moral pač priznati, da je težko kaka neumnost pod soncem, ki je ta ali oni teolog ali ekseget ne bi zagovarjal. Med duhovniki v Torontu so bila tista leta čas težke krize in psihološke depresije. Čeprav je nisem doživljal v neposredni bližini, sem po pismih in poročilih vedel o prijateljih, ki so zapuščali duhovniško službo. Takratno negotovost je dobro izrazil duhovnik, ki me je kmalu po povratku v Toronto v jeseni '70 s strahom v očeh vprašal: »Smo mi zadnji Mohikanci?« Kako leto pred povratkom sem začel čutiti, da se ne bom mogel omejiti le na znanstveno delo, ampak bom moral napraviti, kar bom pač mogel, da zajezim duhovniško depresijo. Priznati sem si moral seveda, da mi je manjkala celostna vizija, ki bi imela žepa in predale za vso cerkveno modrost, duhovnost in konkretno stvarnost, vizija, podobna tisti, ki sem jo imel pred koncilom in specialističnim študijem sv. pisma; sicer je bila ozka, preozka, toda bila je resnična. Vendar sem imel, kar sem potreboval: *Cerkev*, njen nauk in struktura, ostaja osnovno ista; *evharistija* ostaja središče njenega življenja; vsakdanja *molitev* je še potrebnejša zdaj kot prej. Poznanje sv. pisma in koncilskih tekstov je bilo zelo koristno. *Nekaj mesecev pred vrnitvijo v Toronto sem dosegel 40 let in ob tem »odkril« dvoje: da bom umrl tudi jaz, in da morem, če že pač hočem, kritizirati Cerkev vsa leta, ki mi ostajajo, da pa je morda že čas, da začnem poučevati njeno pozitivno plat.*

Kateri eksegeti in teologi so vplivali name? Naj omenim imena kot so Gerhard von Rad, Rudolf Bultmann seveda in njegova šola, predvsem Bornkamm in Schlier, R. Schnackenburg in E. Schweizer, Raymond Brown... pa naj neham; od teologov *Karl Rahner* (kdo mu more uiti?) in *H. U. von Balthasar*, *Hans Küng* in kardinal *Ratzinger*. Poleg *Maritaina*, ki sem ga dosti bral v semenišču, me je od Francozov pritegnil le *de Lubac*. Moram pa omeniti tudi literaturo, ki je imela svoj izkustveni in psihološki pa tudi idejni vpliv: *Dostojevski*, *Solženicyn* in *Nadežda Mandelštam*; *Graham Greene*, *Heinrich Böll* in *Siegfried Lenz*; *Joseph Conrad* in *William Faulkner*...

Razen otroštva ste vse življenje potopljeni v tuje jezikovno kot kulturno Slovenec? Ko ste leta 1977 nastopili v Dragi s predavanjem *Luči in sence v koncilski prenovi*,

so se poslušalci čudili Vaši slovenščini. Ali je to bogato jezikovno znanje vpliv družinskega okolja ali poznejšega lastnega izpopolnjevanja, branja, kontaktiranja?

Kadar dobim poklon o svoji slovenščini, sumim, da me govornica izdaja za emigranta, ker se konec koncev od Slovenca pač pričakuje adekvatna slovenščina. Naj omenim, da so doma ležale knjige vse vprek in da so mi krave ušle, ker oči nisem mogel odtrgati od Jalnovega Ovčarja Marka. Maturiral sem na slovenski begunski gimnaziji v Spitalu; pozneje mi je pomagala slovenska družba in prijatelji v Rimu, Gorici, na Koroškem in v Münchnu; in Torontu, seveda. Še zmeraj kaj napišem v slovenščini in prebiram slovenske knjige, revije, časopise.

V Torontu Vas je čakala univerzitetna kariera. Kje ste predavali in katero stroko? Ali ste našli tam drugačno kulturno ozračje od evropskega tudi v cerkveni sferi?

Kako ste doživljali bližino v Kanadi močno navzočega protestantizma? Ali je na Vas vplival spodbudno ali polemično? Kaj pa splošno versko ozračje, se Vam zdi bolj razkristjanjeno kot v Evropi? Mojemu možu se je zdel ameriški človek dosti bolj religiozen kot evropski. Je ta vtis pravi? Mene pa je naravnost šokirala množica raznih krščanskih sekt in ekumenizem se mi ni zdel nikjer večja utopija kot v Ameriki. Ste Vi v tem pogledu optimist?

V letih '70 do '76 sem predaval v sklopu Toronto School of Theology, konfederacije štirih protestantskih in treh katoliških teoloških fakultet, in tako bil v stalnem stiku s protestantskimi in seveda katoliškimi profesorji raznih teoloških panog; ne verjamem, da bi imel predavanja, v katerem ne bi bilo vsaj nekaj nekatoliških slušateljev. Atmosfera na šoli je bila zelo prijetna, dialoga je bilo morda več kot dovolj; medsebojne razlike smo vedno spoštovali, nismo pa o njih dovolj razpravljali. Polemik med krščanskimi cerkvami v Kanadi skoro ni več. Je to ekumenizem? Sociološko gledano brez dvoma, toda teološko in resnično cerkveno? Da, učimo se drug od drugega, v marsičem sodelujemo, »krščansko« se vedemo drug do drugega — vse to je razveseljivo. Toda ali smo evangelizacijo zamenjali za strpnost? Smo tako strpni, da smo premalo vdani razodeti resnici? Je naša strpnost znamenje pomanjkanja resnične ljubezni do bližnjega? Resen razgovor o razlikah bi nas vzajemno poglobil.

V Würzburgu leta 1969 (prvi na desni).

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je *Slovenski biografski leksikon*, katerega zadnja številka je pravkar izšla, obdelal 6000 osebnosti iz slovenskega javnega in kulturnega življenja...
- da se je Udba samofinansirala tudi z 11 podjetji v tujini, od katerih jih je bilo 9 v Trstu...
- da Italijani demontirajo tudi Garibaldijev mit, saj so ugotovili, da so znano »odpravo tisočerihi« finansirali Angleži z ogromno vsoto treh milijonov francoskih frankov (danes več milijonov dolarjev)...
- da je »Inštitut za srednjeevropska kulturna srečanja«, ki ima svoj sedež v Gorici, izdal 1. številko svojega biltena Kadmos, žal brez slovenskega deleža...
- da bo drugi del knjige *Stalinistična revolucija na Slovenskem*, ki se zdaj tiska v Celovcu, predvidoma izšel v juliju...
- da je v komunistični Sloveniji moral biti v vsakem podjetju na 20 ljudi en policijski konfident...
- da je Amnesty International slavila tridesetletnico svojega obstoja in da ima to združenje, ki je doslej sledilo usodi 42000 zapornikov, več kot milijon članov...
- da je v takoimenovani »Operaciji Salomon« velikanski zračni most v 33 urah prepeljal skoraj 15000 črnopoltnih Židov iz Etiopije v Izrael...
- da so se v zadnjih petih letih v Sovjetski zvezi krsti in cerkvene poroke več kot podvojili (še pred desetimi leti je bilo treba za krst pokazati potni list)...
- da bo založba Karantanija-Škuc-Forum, ki jo vodi David Tasić, objavila gradivo s simpozija o dr. Tinetu Debeljaku, ki je bil lansko jesen v Škofji Loki...
- da je mati narodnega heroja Toneta Tomšiča naročala vsako leto v ljubljanski stolnici mašo za sina na dan njegove smrti...
- da pripravlja tržaški pisatelj Alojz Rebula študijo o Jakobu Ukmarju, ki bo izšla pri neki italijanski založbi predvidoma prihodnje leto (pravkar pa je končal knjigo o A. M. Slomšku).

Je Amerika manj razkristjanjena od Evrope? Dejal bi, da manj.

Kot nadškof imate opravka z mnogimi narodnostnimi skupnostmi, saj jih je v tistem modernem Babilonu menda osemdeset. Najbrž uporabljate vse štiri večje evropske jezike — angleščino, francoščino, nemščino, italijanščino — ali pa samo prva dva? S kolikimi narodnostmi imate opraviti? Katere katoliške skupnosti bi posebej pohvalili?

Poleg angleščine morda še največ uporabljam italijanščino. Francoščino tudi, se razume, toda manj prilik je za-

Pavle Zidar

Akropolis

*Kamen in človek se nezaupno
sporazumevata,
samo v ritmičnem
poglabljanju se to dogaja,
oba sta trda
in popuščanj ne poznata,
človek se spove grehov,
da mu je lažje,
toda žal mu ni za nobenim,
česa neki naj se spove kamen,
ko nima glasu,
toda, kadar zglajeno
— človek in kamen —
zasijeta skup,
je to beseda,
ki večno blesti
in ne pozna sence.*

njo; nemščino uporabljam redkokdaj. Ko bi mi portugalsčina in španščina bolje tekli, bi ju uporabljal več kot francoščino. Vprašanju, katere katoliške skupnosti bi posebej pohvalil, se bom salomonsko izmaknil z neizpodbitno trditvijo, da ima vsak narod svoje prednosti in svoje hibe. Smem pa reči, da so mi od vseh najsimpatičnejši morda Ekvadorijanci in Italijani.

Znani katoliški pisec Messori nekje trdi, da bo po padcu komunizma največji izzivalec krščanstva v tretjem tisočletju islam. Delite to mišljenje tudi Vi? Mislite, da islam resno ogroža zahod? Slovencev gotovo ne, dokler Mohamed prepoveduje vino in klobase...

Ne bi mogel reči, ali je večji izziv sekularizacija ali islam. Vtis imam, da muslimanska zavest božje svetosti resno ogroža plehko podobo Boga v nekaterih naših teologijah in njegovo vse večjo odsotnost v naši kulturi. Evropi,

ki ne mara otrok, islam grozi morda še resneje na demografski ravni. Če bo Slovencev zmanjkalo, jih ne bodo rešile niti klobase niti vino.

Komunizem je kot državniški in ekonomski sistem v razvalinah. Kaj pa menite o filozofiji, iz katere je zrastel? Ali bo to tudi konec marksizma? In če bo, kaj ga bo po Vašem nadomestilo?

Na to vprašanje ne bi vedel odgovoriti. Razna gibanja in vlade v južni Ameriki in Afriki so sprejele marksizem ne zaradi njegove rasničnosti, ampak zaradi njegove dozdevne uporabnosti. Kam naj se zatečejo po razsulu sovjetskega sistema? Kapitalizem, kot ga prakticirajo v južni Ameriki, je vse drugo kot privlačen.

Tudi v Sloveniji že govorijo o *new age*. O tem sem brala esej Alenke Goljevšček v *Celovškem Zvonu*, ki ga sourejata. Mislite, da to gibanje resno ogroža krščanstvo? Je v Kanadi zajelo širše plasti?

O *new age* ne vem dosti; daje mi vtis na pol kuhane godlje raznih elementov: spoštovanja do narave, nerodno in nevešče tipanje za predkrščanskimi naravnimi religijami po univerzitetnih knjižnicah, idealiziranje resničnih ali namišljenih ostankov primitivnih verstev, zavračanje razumskega itd. Kakega posebnega odmeva to gibanje v Kanadi še ni našlo, toda časopisje je vedno srečno, če se more razpisati o kaki napol religiozni temi.

Bili ste med pobudniki revije *Celovski Zvon*, ki želi afirmirati katoliško navzočnost v današnji slovenski kulturi. Revijo še zmeraj spremljate kot član uredniškega odbora. Ali utegnete pri vseh svojih obveznostih še slediti temu, kar se dogaja v Vaši mali, daljni domovini?

O Sloveniji stalno in mnogo slišim in berem. Tako vsaj glavne dogodke in osnovni razvoj precej dobro poznam, čeprav ne morem spremljati dnevnih podrobnosti in politične diskusije in polemike. Zadnja tri ali štiri leta je postala Slovenija neodvisna in sama na sebi zanimiva stvarnost celo za naše dnevno časopisje.

Skozi Toronto se človek vozi kar sto kilometrov. Pred leti smo se skupaj zapeljali v obsežen mestni park, kakih osemdeset kilometrov daleč, v tišino, med mlino, potočke in travnike. Imate še čas za takšen relaks? Celo papež skrbi za svojo kondicijo z nekaj športa. In Vi? Jogging? Plavanje? Hoja? Ali pa — po slovenski navadi — delo kot obveznost in delo za relaks?

En prosti dan na teden s štiriurno »hike« po gozdovih je *de rigueur*, če hočem kolikor toliko pametno funkcionirati.

Bi hoteli povedati besedo slovenskemu kristjanu naših dni, še posebej izobražencu, kateremu ni lahko sredi duhovnih ruševin, ki jih je pustila protikrščanska diktatura?

Naj citiram Novo Zavezo:

»Jezus Kristus ... isti včeraj,
kakor ... danes
in ... na veke« (Heb 13:8),

»Tako naj sveti vaša luč ljudem, da bodo videli vaša dobra dela in slavili vašega Očeta, ki je v nebesih« (Mt 5:16).

Pozdrav iz zamejstva

Spoštovano predsedstvo!

Dragi prijatelji, dragi rojaki — Slovenci!

Pozdravljeni vsi ljudje dobre volje!

V izjemno čast mi je, da Vam lahko prinesem pozdrav Konference Svetovnega slovenskega kongresa Furlanije-Juljske krajine, torej Slovencev, ki živimo v Italiji ob meji!

Prinašam Vam pozdrav več kot 150 vpisanih članov, s tem da ves čas pristopajo novi in novi. Prinašam Vam podobo Trsta, Gorice, Benečije, Režije in Kanalske doline! Se pravi, da Vam prinašam nadih sončne Primorske, devinskega gradu, Kosovela, Gradnika, Ivana Trinka »zamejskega« in Lojzeta Bratuža, morja in sinje Soče; podobo Doberdoba, ki je »slovenskih fantov grob«; prinašam Vam pozdrav soške fronte in fronte poslednje vojne, spomin žrtev na tej in oni strani; pozdrav mnogokrat krute meje, ki nas določa in so jo določali drugi, ter nas ločuje od matične Republike. Tukaj je še pozdrav goriškega Travnika, Krasa, Črtomirovega Ogleja, pozdrav Brd in vina, pozdrav Bevkovega »Kaplana Martina Čedermaca«, primorskih cerkva, primorskih zborov in slovenskega petja.

Pa še klic neposredne sodobnosti, slovenskih šolarjev, Kulturnih domov v Trstu in Gorici, Katoliškega doma v Gorici, goriške in tržaške knjigarne, našega dnevnika »Primorskega dnevnika«, »Katoliškega glasa« in drugih časopisov, revije »Mladika«, političnih in kulturnih zvez ter društev, Glasbene matice in centra »Emil Komel«, Narodne in študijske knjižnice, Slovenskega raziskovalnega inštituta, Slovenskega stalnega gledališča, Založništva tržaškega tiska, Goriških Mohorjev, društev iz Benečije in Režije, Primorskega slovenskega biografskega leksikona in pa seveda naših bogatih in vplivnih gospodarskih, bančniških, trgovskih in športnih dejavnosti. Dalje je tukaj še glas slovenskega Radia v Trstu, z eno besedo tu so utrinki našega celotnega prostora.

Tukaj smo v času, ko padajo zidovi vsepovsod, ko padajo pregrade in to znotraj lastnih narodov — končno je prišel čas, ko narod ni več v napoto, končno je prišel čas, ko tudi Slovenec, noben Slovenec ne bo več tujec lastnemu narodu!

Prišel je čas, ko sedamo in bomo sedli vsi skupaj, vsi, kar nas je, ko bomo združili svoje sile, se povezali na nov način, na način, ki je bil toliko časa zasenčen, tudi preganjan. Prišel je čas, da se bomo povezali kot Slovenci in vsi narodi bodo storili isto: prišel je čas drugačnih povezav, prišel je čas, ko sta dva nasprotna bregova človeštva pričela izgubljeni svoj smisel: na teh dveh bregovih hladne vojne smo bili desetletja obrnjeni drug proti drugemu s sovražnim pogledom in neprijaznim namenom. Drug proti drugemu smo bili obrnjeni tudi v lastnem narodu. Logika, kruta logika dveh bregov se je podrla in se še podira, nastaja nov svet, pričinja se novo obdobje in to obdobje bodo sestavili in ustvarili vsi narodi, tudi naš slovenski narod.

Dragi prijatelji, lahko je govoriti nasploh o novem času, toda nov čas moramo znotraj sebe in med nami graditi tudi mi. Zakaj ni koščka naše narodnostne zemlje, ki ne bi bil obeležen z neprijazno notranjo razdelitvijo: v matični domovini, pri nas v zamejstvu ali daleč na drugi strani oceanov, nemara še najbolj pri nas, ki smo bili vedno odsev bližnje matične domovine, povsod je mogoče videti sledove in postojanke dveh nasprotnih bregov. Povedal sem Vam uvodoma nekaj naše bogate dejavnosti in delovanja, toda zdaj Vam pravim, da se ne utapljam v samozadovoljnosti. Nasprotno, nismo zadovoljni, prevečkrat smo ločeni med seboj, prevečkrat delamo stvari po starem političnem pravilu: »to in to stvar načrtujem zato, da se bo okrepila moja stran in ošibila nasprotna«. Tudi v našem prostoru smo premnogokrat ukleščeni v to politično pravilo, ki nas pogostoma obrača enega proti drugemu, eno slovensko dejavnost proti drugi slovenski dejavnosti. Vsi občutljivejši smo, zaradi te resnice prizadeti, prepričani, da naše delo ne more biti več v službi takšne politike: zakaj politika te vrste je slaba in spodmika nas same. Prava politika je tista, ki služi širini celokupnega ustvarjanja. Ustvarjanje pa je namenjeno vsem, vsej narodnostni skupnosti, ustvarjanje in dejavnosti niso na svetu zato, da postanejo orožje proti drugi strani.

Svetovni slovenski kongres v našem zamejskem prostoru mehča situacijo, zbližuje naše ljudi, to je že čutiti. Prepričan sem, da je podobno tudi v drugih prostorih. Svetovni slovenski kongres tiho in nevsiljivo živi in razširja misel, da je narod, tudi naš slovenski narod, eno sólo telo in da morajo zategadelj vsi deli tega telesa delovati v skladu, v spoštovanju drugih, zakaj vsi deli so dragoceni — to je logika in smisel, ki ga prišepetava življenje. Življenje pa, kot vemo, je visoko nad vsakršno razdeljevalno politiko, ki razdružuje ljudi v imenu te ali one ideologije, nazora in cilja. Življenje je tudi tisto, ki ustvarja nov čas, Novo Evropo, kot temu pravimo. In nov čas popravlja krivice — tudi v našem prostoru — nov čas ceni vsakršno drugačnost — tudi v našem prostoru — nov čas ugotavlja, da ni velikih in majhnih narodov, so le narodi, vsi ustvarjeni zato, da s svojo dragocenostjo sestavijo družbo vseh narodov. Pravi narodi so osvobojeni narodi, to pa so narodi, ki odpravijo vsakršno nasilje navzven pa tudi navznoter, do samega sebe. In osvobojen narod hočemo biti tudi Slovenci, nič drugega.

Predsednik konference Svetovnega slovenskega kongresa za Furlanijo-Juljsko krajino JANEZ POVŠE na kongresu v Ljubljani

Raztrgani spomini

Dolores Terseglav

Marjanina omara je bila kamen spotike v dnevni sobi. Vnuku je postala njegova posteljica prekratka in v prebivalnico so postavili raztegljiv kavč. Tu je bil sinov akvarij, televizija in moderna kombinirana omara. Na tej sta sicer že dve leti manjkali spodnji vratnici, televizija pa se je vsak čas skujala. Tako se je zgodilo, da se je sredi najzanimivejših poročil nenadoma pojavila nogometna tekma, ali pa so se kričeče barve spremenile v črno beli clair obscur. Vse to mlajše generacije ni bogve kako motilo. Sin je govoril, da na dnevniku tako in tako pripovedujejo same laži, vnučku pa je spodnji del omare služil za skrivališče, odkoder je pomaljal brzostrelko in ubijal robote s planeta XY. Včasih so istočasno na televizijskem zaslonu streljali v Libanonu ali v Palestini ali pa so kar kje v bližini minirali progo.

To pisano sliko je motila Marjanina resna, visoka, temnorjava omara. Pri najboljši volji se ni dala stisniti v sobico, kamor se je Marjana umaknila po sinovi poroki. In tako je predmet spora, po tajnih dogovorih med sinom in snaho, ostal tam, kjer je bil. Častitljiva omara, ki je dražila mlajšo generacijo, je imela komaj kakih petnajst let. Toda na njenem dnu je stala prava relikvija, velik kovček iz papirmašeja, ki je šel na živce sami Marjani. To naplavino iz domačega stanovanja ji je bil poslal dobri brat Mate, ko je po materini smrti pospravil dve temni, natlačeni sobici, kamor so bili mamó preselili novi oblastniki. Nagrabil je v kovček vse, kar je mislil, da pripada sestrici. Marjana je pomislila »Ubogi Mate«, hvaležna pa ni bila čisto nič. Mrtvih spominov je imela ravno takrat čez glavo dovolj. Pol leta pred tem se je bil smrtno ponesrečil njen starejši sinček. Še zdaj, po dvajsetih letih, se je z grozo spominjala, kako je krčevito ihtela njegove šolske zvezke in jih metala v smetnjak.

Zato se kovčka dolgo časa ni dotaknila. Končno je le segla vanj z občutkom, kot da odpira Pandorino puščico. Kupi starih fotografij in razglednic. Izpod njih je potegnila svilen rožnat trak, za njim pa se je prikazala krpica muslina ciklammaste barve. Prvi in edini ples! Ravno takrat so vrteli film »Plesala je eno samo poletje«. Ona je v tisti toaleti plesala samo en večer. Potem je prišla vojna in »nadaljevanje sledi« je pomislila in že hotela zapreti starino. Pozor! Tukaj je bila mapa. Razgrnila jo je. V njej je bila seminarska naloga, posejana s prevodi Leopardijevih kancon. Tehtala jo je v roki in premišljevala, ali naj jo spravi med druge rokopise. V božjem imenu! Naj gre še ona na tisti kup, ki ne bo nikdar povohal tiskarskega črnila. Vzela je mapo, zaprla kovček in ga potisnila v kot. Takrat

v stanovanju še ni bilo prostorske stiske in relikvije so lahko mirno počivale naprej. Zdaj je kovček prinesla v svojo sobico. Hvala Bogu, nikogar ni bilo doma. Sedla je na tla, postavila zraven sebe koš za smeti in odprla papirnato posodo spominov. V nos ji je zavel duh po vlagi in po parmskih vijolicah, kot da je odprla vrata v mamino sobo. Domišljija! Z njo ne bo daleč prišla!

Gimnazijska spričevala. S temi bo lahko opravila. Petice, petice, do gnusa same petice! Tipična, v življenju falirana odličnjakinja! Če ne bi bilo tu in tam kakšne podarjene četvorke za obnašanje in telovadbo, bi človek moral obupati. Da ne govorimo o tem, da je bil odličen red iz grščine čista prevara. Saj se je komaj naučila grške abecede in prvega verza iz Iliade. Stari profesor grščine je vsem, ki so imeli odlično iz latinščine, dajal isti red tudi za grščino. Resk, resk, vsa ta zlagana odličnost! V smeti z njo, kakor jo je že zdavnaj vrglo v smeti življenje samo.

Fotografije. To bo že malo težje. Vendar morajo tudi one za spričevali. Samo nobene sentimentalnosti! Večina fotografij je bila s počitnic. Bile so lepo urejene po paketkih z letnicami. Mama je pač zaživela samo v počitnicah ob jezeru med gorami. Vse svoje družinsko in gospodinjsko življenje je gotovo že dolgo občutila kot sužnost, kot je Marjana doumela šele mnogo pozneje.

Skupinska slika nabornikov s pripetimi šopki. Med njimi ona kot sedemnajstletnica, ob njej pa v oplečnikih gorenjska dekliča Minka in Metka. Večina teh fantov je padla pod nemškimi puškami. Bili so revni kmečki fantje. Le tisti med njimi, ki se je pritiskal k njeni glavi, je bil sin lesnega trgovca in študent. Tista preklja za njo je rešil glavo in je v maju petinštiridesetega leta prikoral v Ljubljano z zmagovitimi partizani. Ko ga je vprašala po Viktorju — tako je bilo ime študentu — ji je odgovoril, da je bil izdajalec. Več ji ni bilo potrebno. Mrtev tudi on. Zdaj ko so vsepovsod odkrivali nova grobišča, so kosti teh fantov, pa naj so padli na katerikoli strani, za večno neznane prhnele po gozdovih.

Ona sama v kopalni obleki, v dolgih hlačah, v kratkih hlačah, v sterilizirani gorenjski noši, v vseh mogočih pozah in pričeskah. Vanitas vanitatum et omnia vanitas! Sicer pa je ta nečimrnost trajala vsako leto samo šest tednov. Vsako jesen, ko sta se z mamó vrnili v mesto, se je začelo obupno iskanje posojil in večni očetovi »avances« — oče je to usodno besedo izgovarjal po francosko — za nabavo goriva in zimske obleke. Po vsej poletni eleganci so Marjanini čevlji ob jenskem deževju brezupno puščali vodo. Hubertus, ki

ji je sprva segal do peta, je postajal vsako zimo krajši, dokler ji ni do mature prilezel do kolen.

Slike narave: jezero, slapovi, gozd. Planšarija s kra- vami in planšarico. In ona, kako boža najmanjšega te- lička. Domovina! Ali ni imela občutka, da jo je ravno zdaj, ko je prišla pol stoletja pričakovana svoboda, do- končno izgubila? »Meja na Sotli in na Kolpi«, jo je dražil edini še živeči brat Janez, zvest tradiciji naga- janja veliko mlajši sestrici edinki. »Za lipe boš morala zamenjati dinarje, če boš hotela pri nas kaj kupiti.« »Ne dinarje, ampak banice. Za vruga, menda bomo tudi mi imeli lastno valuto! Na avto si prilepi črnega panterja!« »Ti pa na plašč šahovnico!« »Kaj še! Imam na posteljni omarici sliko našega predsednika. Najšar- mantnejši in najelegantnejši državnik, kar jih je! Mo- ja zadnja ljubezen!« »Saj vem, da si bila vedno zme- šana!«

Seveda ni bilo res, da bi imela na posteljni omarici kakršnokoli sliko, niti pokojnega sina, kaj šele kake- ga politika. Vse, kar je imela, je bila z žebličkom na steno pribita kardinalova slika. To fotografijo ji je bil že zdavnaj dal njen dragi oče, njemu pa kardinal sam, ko ga je bil prišel med vojno kot zagrebškega nadško- fa prosit, naj reši iz taborišča njegovo židovsko snaho.

Resk, resk, fotografije mladosti in domovine. »Moj Bog, utrdi mojo vero, da nas nekje čaka dežela brez minevanja, domovina brez meja!«

Razglednice in tu in tam kakšno pisemce. Najlepše razglednice so bile iz Italije. Pisal jih ji je očetov prija- telj, borec za pravice primorskih Slovencev. Pred voj- no so ga zapirali fašisti, med vojno pa so ga levičarji proglasili za narodnega izdajalca. Umaknil se je bil v Rim, kjer je umrl daleč od domovine in družine. Posebno lepa je bila reprodukcija angela. Kar škoda jo je bilo raztrgati. Potem se je spomnila, da je ta gospod nekoč dejal njenemu očetu: »Ti, pazi mi na svojo hčer- kico! Bolehna je, nežna, neizkušena in k nesreči spo- minja na Rafaelovega angela.« Potegnila je iz predala žepno ogledalce. Zabuhle oči, rdeče žilice na licih, od nosa do ust globoki brazdi. »Zares, pravi angel!« Resk, resk. In za angelom še druge rimske razglednice. Bog daj pokoj izmučeni duši dobrega gospoda!

Vizitka »Dr. Oto Hoffmeier«. In zraven pisemce: »Draga dospodična Marija Ana! Zdaj ste spet v svoji beli Ljubljani, jaz pa med svojimi bolniki na Rebru. Upam, da se pridno pripravljate na maturo. Ne dvo- mim, da jo boste opravili z odliko. Pazite na svoje zdravje! Rokopoljub gospe mami.« Ah, da, to je bil tisti židovski zdravnik iz Zagreba, ki se je trudil okrog nje, ko je po dolgotrajnem bohinjskem deževju dobi- la astmatičen napad. Bil je še mlad in v začetku ji je dvoril. Potem se je raje začel zanimati za neko drugo gospodično, ki je ni kot nje kakor zmaj pazila mati. Pa še nekaj drugega je bilo. Nekoč je sedla skrita na vrtu penziona, kjer so stanovali, in brala. Na klopico se je vsedel doktor Hoffmeier z neko staro gospo, ki je bila naravnost zaljubljena v Marjano. »Gospodič-

na Marija Ana? Škoda, škoda. Tako pametno in ljub- ko dekletce! Prav nič mi ni vseč tisto njeno pokašlje- vanje. Bojim se, da ne gre samo za bronhialno astmo, ampak tudi za kako prikrito srčno napako.« Ubogi, plemeniti židovski zdravnik! Ona je preživela že nešteto napadov naduhe in še par pljučnic povrh. Pa še ved- no roma po tej solzni dolini. Bogve v katerem taboriš- ču je že malone pol stoletja raztresen njegov pepel! Vi- zitko in pisemce je raztrgala s težkim srcem. Pa ne da bi kdajkoli kaj resnejšega čutila za tega mladega zdrav- nika. Kot pri sliki nabornikov ji je bilo žal, da trga spo- min na še enega nepokopanega nesrečnika. Sicer pa, bogve. Morda se je rešil v Ameriko in je tam odprl do- nosno ordinacijo, zdaj pa ima vilo kje v Kaliforniji.

Razglednice sošolke in najboljše prijateljice. Poši- ljala jih ji je iz Italije. Bila je iz bogate družine in je med italijansko okupacijo letovala v Viareggio. Po voj-

Pavle Zidar

Kam

*Kam gredo besede, ko jih izgovorimo.
Nazaj v nas se ne morejo več naseliti.
Izgovorjene, postajajo zunaj, vedno tišje
in tišje so, brez vpliva, njihova barva
ne bledi, kot bi mislili,
ker je barva besede krik, izgovorjen
s toplino mesa, ali pa zajezen z ostrino,
kakršne ne posedujejo noži.
Samo barva besede ostane, živi dalje,
tik nas ima svoje bivališče,
včasih jo potem vidimo v sanjah.*

ni se ji je po par spodletelih poizkusih končno le po- srečilo, da je odšla v Italijo in se je tam tudi poročila. Zdaj je živela v Firencah, ki jih ona ne bo nikoli vide- la. Pa je prevedla celo Vito nuovo, ki tudi počiva na kupu njenih jalovih rokopisov. Morala si je priznati, da je bil trganju teh kartic primešan kanček zavisti.

Pisma, ki jih ji je bil pisal oče, ko je odšla z doma, je imela spravljeni v posebni škatli. Tukaj je našla sa- mo par razglednic. Te ji je bil pošiljal kot otroku in na njih se je podpisoval »papači«, kar je zvenelo za boema, kot je bil on, strašansko malomeščansko. Mar- jana se ni spominjala, da bi ga kdo od otrok kdajkoli klical drugače kot oče. Na eni izmed njih je bila foto- grafija ladje. »Ah, da, prvo potovanje potniške ladje »Kraljica Marija«, na katerega je bil oče povabljen, da ga pozneje opiše. Resk, saj je tudi sama »Kraljica Marija« med vojno zginila v morskih globinah. Zdaj je potonila na dno košare.

Da bi trgala preostale očetove kartice, ni imela srca. Spravila jih bo v škatlo k poznejšim pismom. Ena je bila oblepljena z jesenskim listjem, ki ga je bil oče pobral v kočevskih gozdih. »Korenine tistih dreves so pozneje natopila vedra krvi. Ah, zakaj vedno te tragične reminiscence!« Pod vekami je čutila težo. »Oče, dragi oče, kdaj se bova spet srečala pri Njem, v katerega si tako brezmejno zaupal kljub vsemu trpljenju in preganjanju!«

Nekaj veselejšega. Prastara razglednica s sliko čudovite, svetlolase punčke, oblečene v rumeno svilo in z rožo v roki. Marjana jo je obrnila. »To the little Miss Mary Ann«. Miss Mary Ann? Angleščina je bila takrat še od sile eksotičen jezik. Iskala je podpis. Čisto spodaj v kotu, komaj vidno, spet »papači«. Pod »Best greetings from Belgrade« pa se je košatil mogočen ministrski potpis. »Oho, to je pa zares zgodovina! Žal spet le zlagana pozlata«, je pomislila. Tisti minister je pozneje postal največji nasprotnik ubogega očeta. Zakaj, Marjani ni bilo nikoli jasno. Ali zaradi očetovih prevratnih socialnih idej ali pa zaradi tega, ker je bil oče vedno tesno povezan z Zagrebom; »Belgrade« pa mu kljub njegovemu slovanofilstvu in ljubezni do pravoslavja nikdar ni bil posebno pri srcu. V koš tudi ta ministrska veličina! In mir tudi njegovi duši!

Orumenel kos papirja. »Draga mala Marjanca, zahvali se mamici za vse dobre, ki mi jih je poslala. Tvoj Franc.« In pod temi besedami risba: zamreženo okno in kibla. To pisemce je iz zapora poslal prijatelj njenih bratov Mata in Saša, slikar in karikaturist. Med Aleksandrovo diktaturo sta bila tudi Mate in Saša parkrat po nekaj dni zaprta, le da ju je oče vsakič kmalu rešil. In na policiji so dobro vedeli, da nista simpatizerja partije kot njun prijatelj Franc.

Naslonila se je na posteljno končnico. Na magnetofonu se je vrtel violinski koncert Čajkovskega. Arestanti, njena usoda! Ko je kot devetletna deklica s staršema obiskala Benetke, se je razjokala na Mostu vzdihljajev, ko ji je oče pripovedoval, kako so se na njem jetniki poslednjič poslavljali od svobode.

Trideset let zatem ji je Usoda poslala na pot Toma. Moj Bog, le čemu se je morala zdaj spomniti še nanj! Saj od njega ni imela nikjer niti koščka papirja. Njega je osem let življenja v peklu naučilo, da za seboj ni puščal sledov. Mečkala je med prsti stari, prhli papir. Ali ni bilo to tisto seme, iz katerega je, žal veliko prepozno, vzklila njena edina, velika, nesrečna ljubezen? Seveda ga ji je približalo tudi to, da je z njim govorila v rodnem jeziku. Njegova mati je bila iz preproste slovenske družine, po očetu pa je izhajal iz slavne vojaške rodovine.

Bolj kot iz njegovih skopih besed je po intuiciji srca spoznala, da se je bil že davno odločil za materino stran. Oboževal je Krležo in nekoč se je ponorčeval iz svojega zagrebškega bratranca, češ da je pravi krleževski degenerirani aristokrat. Ko ga je policijska kontrola spustila iz svojih krempljev, se je preselil v domovino

svoje matere, potem ko je bil vzel dvajset let mlajšo ženo, ki ga je po pripovedovanju kolegov krepko držala pod copato. In zdaj, ko so v njegovi očetnjavi, kot duhovi iz zgodovinskih učbenikov, vstajali razni, že zdavnaj pozabljeni grofje in baroni, je on vrtnaril ob svoji hišici. Oh da, Tomo je bil realist! On gotovo ni trgjal kakih spominov, sicer pa, po pravici povedano, on nobenih spominkov ni mogel imeti. Enkrat je mimogrede omenil, da so mu kot zadnje vzeli dragocen družinski prstan. Zdaj se je spomnila, da jo je nekoč kar na lepem vprašal: »Gospa Marjana, ali niste vi malce zavistne narave?« Začudeno ga je bila pogledala. Sebi bi bila lahko pripisala vse mogoče slabe lastnosti, le ljubosumnosti in zavidnosti ne. Pa zdaj zavida ravno njemu! Zavida mu ne samo njegov zdravi čut za realnost, zavida mu celo njegov bodoči grob. Počival bo v njeni domovini, medtem ko bo ona še v grobu ostala tujka.

Za trenutek jo je obšel veselejši, veliko mlajši spomin. Poleti so na dvorišču starega gradu gostovali najboljši zagrebški igravci, z briljantno politično satiro. V njej je med drugimi osebami nastopala stara, zmešana operna primadona, ki se je po nešteti ljubimcih zaljubila v kip Tomovega prednika. Na koncu komedije je kip oživel, prikoral na oder kot kamniti gost v Don Juanu in zmagovito oznanil svoji oboževalki Ameliji, da so Turki končno premagani. To je bila seveda aluzija na padec dočerašnjih oblastnikov.

Zmečkani listič je zletel v koš. Tudi ta arestant ni umrl kakšne junaške smrti. Kot upokojeni profesor risanja je končal pod kolesi brezobzirnega avtomobilista, ko se je vračal z vsakdanjega penzionistovskega sprehoda. Sic transit gloria mundi! Nekdanji junaki postajajo podobe iz komedije, bivši revolucionarji penzionisti, vrtičkarji, copatarji. Ona pa je kot uboga Amelija, le žal da brez predhodnih ljubimcev, obsojena na dosmrtno, brezplodno sanjarjenje. Tedaj ji je pogled slučajno padel na mali leseni križ na pisalni mizi. »Oh, nespamet! Kakšna Amelija neki! Ne, to je Tvoja volja. Obsodil si me, da do smrti ostaneš moja edina ljubezen. Že kot otrok sem se iz kaosa domače hiše zatekala k Tebi in Tvoji materi in vaju prosila, da postaneta moj brat in moja mati.«

Kovček se je skoraj izpraznil. Nekaj izkaznic iz časov vseh mogočih oblastnij; par fotografij iz gimnazijskih časov; listki s sporočili v verzih in prozi, ki so si jih bili porivali med klopmi. Kako skrbno je mama spravljala spomine na svojo edinko! Ona pa jih je zdaj neusmiljeno trgala in metala v koš.

Namesto starih, prhkkih papirjev je roka otipala kos trdega kartona. Obrnila ga je in ugledala fotografijo prvoobhajanca. Valoviti temni lasje, lep, resen obraz z nečim upornim v velikih črnih očeh. Bela obleka s hlačami do kolen, drobna vrtnica na prsih. Desnica je držala svečo dolgo vse do tal, prevezano s svilen pentljo. Lepotec Saša! V sedmi gimnaziji je bil pobegnil v vojno akademijo, a se je kmalu skesan vrnil domov. Tisti dril je bil pač malo hujši od materine strogosti in

naj bi se iz judovsko-krščanske skupnosti v Ogleju, ki je z razpoložljivimi viri ne moremo neposredno dokazati — dokažemo lahko le močno judovsko skupnost v mestu — vendar moremo spričo izrazitih elementov judovskega krščanstva v zgodnjem oglejskem krščanstvu suponorirati njen obstoj.« (Za nadaljnje viře se sklicujemo na opombe 217-220 v navedeni Bratoževi knjigi). Je za slovenski prostor v neposredni bližini Furlanije ali celo na širšem vplivnem področju Patriarhata moč pričakovati tudi v naslednjih stoletjih ta vpliv in s tem opravičiti obstoj marsikatere (svete) Sobote? Tu moram seveda puščati vprašanje odprto v opozorilo onim, ki se bojo v bodoče lotili teh toponimov.

Vsekakor je vzporejanje sv. Sava (Sabbas): San(ta) Saba: sv. Sabada: (sv.) Sobota v slovenskem prostoru od Trsta do skrajnega slovenskega Vzhoda onkraj meja najširšega Patriarhata (Drava pri Ptuj) zanimiva in dražljiva: rešitev je v celoti zaupana bodočim študijam. Tu naj nanižam zapovrstjo vse imenske oblike, ki so lahko v katerikoli zvezi s prej navedenimi hagionimi. In njim moramo — vsaj za skrajni Zahod — dodati še očitno romansko osebno ime, ki je v vsi Italiji postalo pogosten priimek in ga DE FELICE 1978,219 p.g. *Sàbato* postavlja v zvezo z dnevom v tednu, češ da so sprva imenovali otroke *Sab(b)atinus* — od VIII. stoletja najprej — po rojstnem dvenu.

Naj sledi torej seznam osebnih in krajevnih imen, za katerimi slutim eno od prej omenjenih razlag, ne da bi se mogel pri nobenem točno opredeliti za določeno med njimi.

Ok. 1240 *Sabatinus*, kmet v Resiutti (danes bi rekli na Bili) in drugi v Osojanih (KOS II,298,300), 1393 *Sabadinus in Sidillis* (CASTELLO 50,60), ime zaselka *Sabadini* pri Koprju (ATLAS 194/A3).

Zaselek — oz. rajši cerkva — *Sv. Sab* pri Padni v Istri (ATLAS 209/B1) in *Sv. Sobota* v Bukovskem vrhu pri Gorenji vasi (ATLAS 124/B1).

Na Primorskem še gorsko ime *Sabotin* pri Gorici (ATLAS 120/A3 in 140/A1), ok. 1370 in 1523 *Saluatein* (KOS II,115,164).

Na Koroškem: ime zaselka *Sabodin* pri Ravnah (ATLAS 36/A1), dvakrat pri Železni kapli (ATLAS 59/B1 in 60/A1) in tako še enkrat na Pohorju (38/A3), a še nekajkrat podobno v Avstriji nedaleč od etnične meje: naselje *Sobote*, nem. *Soboth* na Štajerskem (12/B2) in zaselek *Sabathe* ob Pesnici (16/A3). Odtod proti Vzhodu zaselek *Sobočan* v Slovenskih Goricah (18/B2) ter v Prekmurju zaselka *Sabovin Breg* (9/A1) in *Sabotinovi* (7/B3) ter mesto *Murska Sobota* (21/A3).

Seznam morda ni popoln, a iz previdnosti obidem imena, ki se lahko istovetijo z drugimi hagionimi, morda pa sem celo pretiraval z imeni, ki z našim svetnikom ali judovsko soboto izkažejo le nekaj zunanjih podobnosti.

Salomon

Latinsko cerkveno ime *Salomon* in grško biblijsko *Salomón* (*Solomón*) izhajata iz judovskega *Shelômôh*, ki ga je težko razlagati; zvečine mislijo na sorodnost z judovsko osnovo *shâlôm* 'mir', ime naj bi torej lahko pomenilo »mirnega človeka« ali »srečnega človeka«. Cerkev časti 13. marca sv. Salomona, mučenca v Córdoba, 25. junija sv. Salomona, bretanjskega kralja, in 28. septembra sv. Salomona, škofa v Genovi (TAGLIAVINI I,327).

Ta izraziti judovski priimek je doma v Sloveniji: *Salamon*, *Šalomon* (ZSSP Štajerska, NM, LJ, prvi tudi v Kamniku), *Salamun*, *Šalamun* (ZSSP Štajerska, prvi tudi v LJ),

Salomon, *Šalomon* (ZSSP Štajerska, LJ, drugi tudi v GO), *Solomun* (ZSSP Konjice).

Drugi priimki in redka krajevna imena so morda v zvezi s tem imenom oz. priimkom, a se jim rajši izognem, ker le niso povsem jasna.

Sampson

Latinsko biblijsko ime *Samson*, tudi *Sampson*, se preko grškega *Samsón*, *Sampsón* navezuje na judovsko ime *Simsón*, kar je treba bržkone brati *Shamshôn*: ime je videti sestavljeno s *shēmēsh* 'sonce' in formantom *-ôn* z manjšalnim pomenom, tako da ga lahko tolmačimo kot »malo sonce« ali »sin sonca«. Cerkev časti nekaj svetnikov, ki so imeli ime biblijskega junaka, in sicer 27. junija sv. Samsona, duhovnika v Jeruzalemu v IV. stoletju, 28. julija sv. Samsona, škofa v Bretaniji, in 21. avgusta sv. Samsona, opata v Córdoba (TAGLIAVINI II,207).

Ime se pojavlja v slovenskem prostoru poredkoma, vendar že s priimkovno funkcijo 1498 *Yban Sambssann*, *Sambsonn*, kmet v Trnovem (KOS II,238). V ti obliki je priimek danes odsoten, beremo ga le v obliki apokopiranega hipokoristika s formantom *-a*: *Samsa* (ZSSP Štajerska, Logatec, Radovljica, Jesenice, LJ, Kočevje, Primorska; TS tu za fašizma → *Sansa*, PIZZAGALLI 154), morda lahko dodamo še *Sansa* (SPZM Gradišče ob Soči) in z rezervo *Samšek* (ZSSP LJ). Italijanskega izvira je *Sansoni* (ZSSP LJ).

V krajevnem imenoslovju beremo le ime zaselka *Samsov mlin* pri Ilirski Bistrici (ATLAS 198/A2).

Sanctus, Sanctinus, Sancius

Cerkev časti 1. novembra vse svete, vendar so nekateri svetniki imeli osebno ime, ki ponavlja latinski pridevnik *sanctus* 'svet': 2. junija sv. Sanctus, diakon in mučenec v Lionu, 11. junija sv. Sanctus, mučenec v Rimu; 22. maja, 22. septembra in 11. novembra sv. Sanctinus škof, 31. avgusta sv. Sanctinus duhovnik; 5. junija sv. Sancius (Sancho), mučenec v Córdoba. Iz primerniške pridevniške oblike *sanctius* je nastalo italijansko osebno ime in pozneje priimek *Sanzio* (TAGLIAVINI I,373).

Iz enega teh svetniških oz. osebnih imen je nastal (v Istri?) priimek *Sancin*, ki ga lahko vzporedimo z istrskim priimkom *Santin*, in se je odtod razširil na vso Slovenijo (ZSSP CE, NM, Radovljica, LJ, MB, Ilirska Bistrica, Sežana, PT) ina na vso Furlanijo-Julijsko krajino v obeh pisnih oblikah *Sancin* in *Sanzin* ter ima najmočnejši epicenter v Ščedni (Merkù, I soprannomi nell'Ottocento, v: *Reminiscenze storiche di Servola*; a cura di Patrizia Pestrin Salmoni; Trieste 1985, str. 355). Enako lahko razlagamo še priimke *Santič* (ZSSP Dravograd), *Sančič* (ZSSP Šmarje, Konjice), *Šantič* (ZSSP LJ). *Santi* (ZSSP Postojna) je videti italijanski priimek.

Sebastianus

Latinsko ime se pojavlja komaj v cesarski dobi in je sestavljeno z latinskim formantom iz grškega pridevnika *sebastós* 'častljiv', ki odgovarja latinskemu *augustus*. Cerkev časti 2. januarja sv. Sebastijana legionarja in mučenca, 20. januarja mučenca sv. Sebastijana, ki je s svojim širokim češčenjem zagotovil imenu srečo po vsi Evropi do naših dni, 8. februarja sv. Sebastijana mučenca v Armeni-

ji, 20. marca še enega sv. Sebastijana mučenca in 3. decembra sv. Sebastijana mučenca v Abrucu (TAGLIAVINI I,21).

Neizpričano na slovenskem Zahodu s Trstom vred v poznem srednjem veku, ga KEBER 129 izpričuje že 1221 *Sebastianus*, prezbiter in priča vetrinjskega samostana, KOS II,257 komaj 1499 *Sebastian Vollekh*, kmet v Ustju. Enako ali še bolj pogostno so stare priče aferetičnega hipokoristika 1377 *Bastion*, kmet v Doljah, 1523 *Wastian Regall*, župan v Novi vasi, zgodaj se pojavlja tudi patronimični priimek 1523 *Wastianschnitschitz* v Št. Mihelu (KOS II,174).

Razmeroma redko v krajevnem imenoslovju, je ime enemu naselju: Sv. *Boštján* pri Dravogradu (KLS IV,23; ATLAS 37/A1), enemu zaselku: Sv. *Sebastijan* pri Črnomlju (ATLAS 205/A2) in v ljudski obliki še zaselku *Sebeščan* v občini MS (ATLAS 21/A1).

Priimki iz celega hagianima so redki in jih je najti, bržkone pod vplivom madžarske imenske oblike, le na skrajni vzhodni meji: *Sebeštjen* (ZSSP MS), *Šebeštjen* (ZSSP Dolnja Lendava). Vedno z najvišjo koncentracijo na vzhodni meji (redki primeri v središču predstavljajo novejšo inurbacijo) je najti nekaj priimkov iz apokopiranega hipokoristika: *Šabjan*, *Šebijan* (ZSSP Dolnja Lendava), *Šebjan* (ZSSP Dolnja Lendava, MS), verjetno tudi *Šeban* (ZSSP LJ), *Sabian*, *Sabjan* (TS), *Sabjančič*, *Šebjančič* (ZSSP Dolnja Lendava, MS), *Sebjenič*, *Šebjenič* (ZSSP MS), za temi bržkone še vrsta drugih priimkovnih oblik iz hkrati aferetičnega in apokopiranega hipokoristika *Šab-*, *Šeb-*, ki jih iz previdnosti zamolčim, ker si nisem pri njih na jasnem, katere druge osnove lahko interferirajo. Morda lahko navedem le *Šebester* (ZSSP MB).

Pri vseh naslednjih priimkih nam bo izhajati iz slovenske ljudske imenske oblike *Boštján*, ki predstavlja aferetični hipokoristik našega hagianima. Pri vseh naslednjih priimkih konkurirata dve osnovi: poleg *Boš-*, v kateri spoznamo brez obotavljanja upravičeno slovensko ljudsko obliko imena, še *Baš-*, ki je lahko nastala po kulturni interferenci. Začnimo torej kar po nespremenjenem ljudskem imenu, ki se oglašja v obliki *Boštjan* (ZSSP Dravograd, Tolmin) in *Wastian* (ZSSP Radovljica, Jesenice). Iz njega je izveden najpogostnejši priimek z dvojnimi patronimičnim formantom *-čič* v kar pisanih pisnih oblikah: *Bastjančič*, *Baštjančič* (ZSSP GO), *Bastjančič* (ZSSP Slovenj Gradec, GO, Ilirska Bistrica), *Baštjančič* (ZSSP GO, Ilirska Bistrica), *Bostjančič* (ZSSP Dravograd, GO, Ilirska Bistrica), *Bostjančič* (ZSSP Ilirska Bistrica), *Boštjančič* (ZSSP GO, Ilirska Bistrica), *Boštjančič* (ZSSP Štajerska, Logatec, LJ, Radovljica, Kočevje, Primorska), *Bastiancich* (SPZM UD; TS; v Tržiču za fašizma → *Bastiani*, PIZZAGALLI 165, v Trstu pa *Visconti* in *Bastiani*, PIZZAGALLI 115,128 in 184), *Bastiancig* (SPZM Čedad), *Bastiancig* in *Bastjancig* v TS za fašizma → *Bastiani* (PIZZAGALLI 128,184), *Bastjancig* → *Bastiani* (PIZZAGALLI 120), *Bastianzhizh* → *Bastianutti* (PIZZAGALLI 184), *Bostjancig* (TS), *Bostiancich* (SPZM UD; TS; tu za fašizma → *Bastianini*, PIZZAGALLI 191); za vso to krepko reprezentanco s formantom *-čič* je videti edinstven *Bastianich* v TS za fašizma → *Bastiani* (PIZZAGALLI 184).

Odslej bomo imeli opraviti še z aferetično in apokopirano imensko obliko hkrati. Tu bom takoj izjavil, da bom pustil vnmear številne priimkovne oblike, ki jih lahko razlagamo tudi iz drugačnih imenskih osnov. Najbolj razširjen je videti *Baš* (ZSSP Štajerska, LJ, Radovljica, Jesenice, Ilirska Bistrica), *Vaš* (ZSSP Štajerska), *Waš* (ZSSP CE), z raznimi vmesnimi fazami in raznimi novimi formanti *Ba-*

ša (ZSSP Štajerska GO, Ilirska Bistrica), *Basa* (TS, Devin-Nabrežina), *Bassa* (SPZM Krmin; TS), *Vaša* (ZSSP Šmarje); *Basta* (ZSSP KR); *Baste* (ZSSP Slovenj Gradec), *Wašte* (ZSSP LJ); *Bastel*, *Bostl* (ZSSP Gornji Grad), *Bastl* (ZSSP Dravograd, Slovenj Gradec, Gornji Grad), *Wastl* (ZSSP Dravograd, LJ), verjetno smemo prištevati sem tudi *Bašl* (ZSSP PT, MB), *Bošl* (ZSSP PT), *Vašel* (ZSSP CE), *Vašl* (ZSSP CE, LJ, MB, Slovenj Gradec); in v tem primeru spada sem tudi *Vašle* (ZSSP Ce); in še *Boste* (ZSSP Brežice, LJ), *Bošte* (ZSSP Kamnik, Laško, Radovljica, LJ); in *Baštevc* (ZSSP Šmarje, CE). In še *Bastič* (ZSSP Laško, LJ), *Bostič* (ZSSP Litija, KR, Krško, Laško, LJ).

Verjetno smemo dodati še redka priimka *Bastasič* (ZSSP Metlika) in *Bastajič* (ZSSP LJ, GO). Ne upamo si pa dodati še priimke tipa *Bassich*, *Vašič*, *Vesič*, ker se problemi pri njih kopičijo.

Malo previdnosti ne škoduje, v porok nam je spet BREZNIK, ki se je ti priimkovni družini izognil. KOŠTIÁL 627 je vsaj prispeval priimek *Boštjanek* (Štajerska), ki ga ne najdemo v nebenem drugem viru.

Sergius

Izključno moško ime *Sergij* je izredno staro rimsko ime nejasnega pomena, bržkone etruščanskega izvira. Cerkev časti 24. februarja sv. Sergija mučenca v Cezareji, 27. julija sv. Sergija, mučenca v Biscegliah, 8. septembra sv. Sergija I. papeža, 25. septembra sv. Sergija iz Radonesa in 7. oktobra sveta Sergija in Bakha v Avgusti Evfrateziji. V srednjem veku ni ime v rabi in do novejših časov ga srečamo poredkoma. Pač pa je ruski sv. Sergej v XIV. stoletju prispeval k sreči tega imena v Rusiji in, pozneje, v vsem slovanskem svetu (TAGLIAVINI I,54). Celo KEBER 345 ga ponuja Slovincem v ruski obliki *Sergéj*, medtem ko ga Tržičani uporabljamo, če ne kar v italijanski obliki *Sérġo*, vsaj v slovenski *Sergij*. Za posebno srečo tega imena pri nas se imamo zahvaliti legendarnemu tržaškemu mučencu sv. Sergiju, onemu namreč, ki si z Justom in Servulom deli odgovornost za mestno zaščito in ki je Tržačanom podaril svojo vojaško helebardo. V resnici je tržaška legenda o svetih Sergiju in Bakhu, ki naj bi doživela mučeništvo v l. 236 ali 303, nastala pa legendi o dvojici iz Avguste. O vrednosti te legende gl. BRATOŽ 113-115.

Vendar so Slovenci ne samo v Trstu, temveč na širšem zahodnem arealu, v poznem srednjem veku imeli to ime: srečamo ga v tržaških kodeksih od l. 1308, zanesljive Slovence pa že l. 1355 *Sercius de Salchano* (SSMM,673,c.5r.), *Sergius sclavus* (SSMM,673,c.6v.), 1395 *Sercius filius Bertoni de Marcoxa* (CAP CERE II,c.25r.), 1498 *Sertscha*, kmet v Postojni, in *Primos Sertschy*, kmet v Štivanu (KOS II,223 in 231).

V krajevnem imenoslovju se slovensko ime Sv. *Sergij* pojavlja v TO F7 za begunsko naselje na vzhodnem robu mesta: manjka italijansko ime *Borgo San Sergio* (ATLAS 0).

Servulus

Legenda o tržaškem mučeniku sv. Servulu je »hagiografski izdelek slabše vrste« (BRATOŽ 159-163) in za njo se skrivajo istrski mučeniki po imenu *Servulus* ali *Servillus*. Rimski martirologij in TAGLIAVINI našega svetnika kajpada ne poznata, le v Trstu ga časte kot mestnega zavetnika ob svetih Justu in Sergiju. Da si ime razlagamo, se zatekamo k DE FELICEIU 1978, str. 232 p.g. *Servi*, ki šte-

vilne italijanske priimke izvaja iz krščanskega imena *Sèrvo* iz *sèrvo* 'božji služabnik' prej kakor iz latinskega *servus* 'suženj'. Toda češčenje tržaškega mučenca sv. Servula se je razširilo tudi do Benetk in na Beneško (gl. o tem že navedeno BRATOŽEVO delo). Ni se torej čuditi, da je tudi na slovenskem bregu našlo češčenje tega svetnika nekaj prostora. Saj je češčenje tega mladostnika, ki naj bi našel mučeniško smrt pri štirinajstih letih, vezano na jama nad Prebenogom, danes na oni strani državne meje (ne zamerite: ne upam si pisati »na jugoslovanski strani«, kjer naj bi mladi mučenik preživel čas od dvanajstega do štirinajstega leta. Ti »sveti jami« sta E. Faraone in M. Radacich posvetila objavo 'Nota bibliografica sulla Grotta di San Servolo', v Atti e memorie della Commissione Grotte »Eugenio Boegan« XXIX/1990, str. 7-42 s predstavitevjo škofa Lorenza Bellomija; objava prinaša tudi italijanski *Riassunto*, angleški *Abstract*, nemško *Zusammenfassung* in slovenski *Povzetek*. Naselje pri ti jami je *Socêrb* ← *Sanctus Servulus* (KLS I,143 ob starem ljudskem imenu *Strmec*; ATLAS 194/B1), jama sama je v ATLASU označena kot *Sv. Socerb* (196/A1), a na slovenskem ozemlju najdemo še en zaselek z istim imenom pri Vipavi (161/B2).

Sámo osebno ime so imeli v preteklosti, poleg Italijanov, tudi Slovenci: ne moremo priseči, da je bil Slovenec *presbiter Servulus* de [...?] (CAP 1352-1357), pač pa je bil, zaradi poklica, bržkone Slovenec *Servulus butigliarius* (CAP CERE I 1360, c.17v.), gotovo pa je bil naše gore list *Servulus de Sancto Johanne* (CAP CERE II v letih 1395 in 1397, a prisoten že v M 1368 *Sarvolo del fu Martino di San Giovanni*), M 1425 *ser Servolo Babich*, PILLON 1433 *Servolo de Brista* (sic), morda že prej BM 1354 *Servolus de Cogoj*; najstarejše pričevanje tega imena, ne da bi mogli nosilcu ugotoviti materinega jezika, je SSMM 1279 *Iacobus Xerboli* (676/9/1). Za njimi se ime oglašata tudi v bližnji okolici: 1494 *Seruell*, kajžar v (sic) Proseku (KOS II,219).

Vse premalo, da bi mogli pričakovati sledov v priimkovnem imenoslovlju.

Sigismundus

To je eno najstarejših germanskih osebnih imen, ki so izpričana že v latinskih virih. V prvem delu imena je gotski *sigis* 'zmaga', v drugem germanski *mund* 'zaščita', pomen imena naj bi torej bil »zaščitnik skozi zmago, zmagoviti zaščitnik«. Cerkev se spominja 1. maja sv. Sigismunda, burgundskega kralja, usmrčenega l. 523. (TAGLIAVINI I,139).

Ime nam na slovenskem Zahodu izpričuje KOS 1499 *Sigmund Schittnikh*, mlinar v Ustju, in *Sigmund Schuester*, kajžar v Budanjah (II,257,259).

Celotno ime je ohranjeno v nekaterih priimkih, kjer se gotovo mešajo slovenski in nemški izvir, ne da bi mogli potegniti med njimi ostre meje: *Sigmund* (ZSSP Krško, PT, NM, Kočevje), *Sigmundt* (ZSSP PT), *Sigmuna* (? , ZSSP LJ), *Siegmund* (ZSSP Kočevje), *Zigmund* (ZSSP Logatec), *Žizmond* (ZSSP LJ, GO, MB), *Žizmont* (ZSSP LJ), *Žizmund*, *Zizmand*, *Sismond* (ZSSP GO), *Zizmond* (SPZM GO).

Sicer izhaja vse slovensko priimkovno imenoslovlje iz tega hagionima iz slovenske hipokoristične oblike *Žiga* z običajnimi formanti: 1494 *Peter Sigonn*, kmet v Svetem (KOS II,214), *Žigon* (ZSSP NM, Primorska, MB, LJ, PT, Logatec, KR, Litija), tudi ime naselja *Žigon* pri Laškem (KLS III,202; ATLAS 133/A1), v množinski obliki ime naselja *Žigóni* pri Novi Gorici (KLS I,235; ATLAS 140/A3), menda tudi *Žigan* (ZSSP CE), *Zigon* (ZSSP GO, Sežana; TS, Devin-Nabrežina, Milje, Zgonik; tu za fašizma → *Sigoni*, PIZZA-

GALLI 122, v Ronchi dei Legionari → *Sigon*, PIZZAGALLI 170), *Shigon* → *Sigon* (PIZZAGALLI 154), *Sigon* (ZSSP Tolmin; TS, Devin-Nabrežina, tu → *Sigoni*, PIZZAGALLI 307), v krajevnom imenoslovlju *Žiganja vás* pri Trziču (KLS I,444; ATLAS (83/A2).

Drugi priimek po teži je 1499 *Peter Segur*, kmet v Poječah (KOS II, 251,252), *Sigura* (SPZM Subid, Remanzacco), *Sigur* (TS; tu za fašizma → *Siguri*, *Sigurini*, PIZZAGALLI 307), *Shigur* → *Siguri* v TS (PIZZAGALLI 307), *Shugur* (SPZM GO), *Sgura* (SPZM San Giovanni al Natisone, Porcia, PN; TS), *Sgur* (TS), *Shur* (ZSSP LJ), *Zgur* (ZSSP GO; TS, Milje, tu → *Sicuri*, PIZZAGALLI 125) in — po vseh teh »neknjižnih« oblikah, ki so posebno pogostne na Zahodu, a tudi, zakaj neki ne, v osredju z Ljubljano vred, — knjižno zapisana priimkovna oblika *Žgur* (ZSSP GO, Sežana, Laško, Logatec KR), tudi ime zaselka pri Zgornji Kungoti (ATLAS 16/A3). V tem primeru mi ja ne bojo ljubljanski kolegi zamerili, da sem nanizal priimkovne oblike v obratnem vrstnem redu in sicer od periferije od osredja!?

Preostalo je, če že ne po številu oblik gotovo vsaj po količinski teži, drobiž: priimki *Žigalo* (ZSSP Krško), in gotovo še vsaj *Žigman* (ZSSP LJ, MB). Pri priimkovnih oblikah, ki so v osredju zapisane z osnovo *Žih-* pridejo še druge razlage delno v poštev pa jih bom tu zamolčal.

Še večje so nevarnosti pri razlagi krajevnih imen. Tu si ne upam navesti niti enega imena, zakaj pasti so prehude. Molk vseh slovenistov na tem področju mi je v uteho.

Silvanus

Ogromno število svetnikov, ki jih Cerkev časti, ima to ime: spomnimo naj se vsaj sv. Silvana, mučenca v Istri, ki ga častimo 5. junija. Ime izhaja, kakor številna druga latinska imena, iz apelativa *silva* 'gozd' (TAGLIAVINI II,309). V Toskani častijo baje tudi sv. *Salvana*, ki ga rimski martirologij ne omenja.

Priimek, ki je številčno izpričan v Trstu in neposredni okolici in ima, kakor vse kaže, epicenter med Gorjanskim in Trnovico (Devin-Nabrežina), izhaja nedvomno iz latinske oblike **Salvanus*: ali je to varianta našega hagionima ali samostojno ime, seveda ne morem povedati.

Zgodovinski viri so nedvoumni: 1340 *Soubanus qui fuit de Prosequo* (MARSICH), 1352 *Soubanus brentarus, Mochor de Sclavina quondam Soubani* (BM), 1354 *domus olim Čercha de Souban, Marinus filius Soubani de Bagnollo, Menče Pruignus condam Soubani de Prosecho, Soubanus de Suyta* (= iz Svetega), *Xetol(I)us filius Laçari de Souban* (BM), 1368 *filius Soubani* (CAP CERE I,c.51v.), *filia Soubani* (ibidem, c.53r.); ime *Souban* iz **Salvan(us)* je torej izpričano v tržaških virih v neposredni tržaški okolici (Prosek, morda sam Trst, Bolunc, Sveto, v enem primeru daleč od mesta v Slavini), vendar preseneča pogostnost tega imena. V ti obliki ni priimek danes izpričan nikjer, pač pa beremo priimek *Souvan* (ZSSP Kamnik, LJ).

Dve sto let pozneje beremo že priimkovno obliko z *ou* → *o*: 1523 *Anthoni Soban*, župan v Lokavcu (KOS II,182) in 1525 (*Lucha*) *Soban de (S)gorianscho* (LIBRO DI PERTICATIONI). V ti obliki je danes priimek najbolj razširjen: TS (tu → *Sobani*, PIZZAGALLI 155, v ti obliki tudi v Trziču, Doberdobi in GO; SPZM Tržič, Staranzano; ZSSP Črnomelj, NM, Postojna, GO). Vzporedni s to sta obliki 1485 *Zuban*, kmet v Dolenjah (KOS II,14a), *Suban* (v TS → *Subani*, PIZZAGALLI 156, 319, in *Subiani*, 319, a tudi v Devinu-Nabrežini in Zgoniku le *Subani*; SPZM Bibione; ZSSP Sežana, Krško) in *Sovan* (ZSSP Slovenj Gradec, Idrija).

Zaselek *Subani* v Vrtovinu (ATLAS 141/B3) in *Subanov mlina* na Gorjancih (ATLAS 174/B1) — in tu ne vemo, kam bi z naseljem *Sobenjo vas* pod Gorjanci! — izpričujeta ime v širšem slovenskem prostoru.

Vprašanje je odprto in je treba raziskovati, ali je ime v zvezi z emesenskim škofom Silvanom oz. s Silvanom v skupini mučencev v Istri (BRATOŽ 150, 160, 190) ali z drugim svetnikom ali celo z imenom *Salvanus*, ki ga z gotovostjo ne moremo pripisati nobenemu svetniku.

Silvester

Zadnji dan v letu časti Cerkev sv. Silvestra papeža, ki je umrl na ta dan l. 335 kot mučenec, in časti še 2. januarja sv. Silvestra pričevalca, 16. marca sv. Silvestra, irskega škofa, 15. aprila sv. Silvestra opata, 10. maja sv. Silvestra škofa, 20. novembra sv. Silvestra, škofa v Châlonsu, in 26. novembra sv. Silvestra, opata v Fabrianu. Ime se pojavlja v krščanski dobi in je sprva pridevnik iz samostalnika *silva* 'gozd', pomeni torej gozdnega prebivalca ali kar »divjaka« (TAGLIAVINI 1,450).

Ime se pojavlja poredkoma med Slovenci, najstarejšo sled za njim najdemo v slovenskem prostoru na skrajnem Zahodu v Terski dolini in sicer 1393 *Silvester* in *Usyunto* (S. v Uzijuntu, CASTELLO 42, 44), *Blasius quondam Silvestri* in *Sidilis* (Blaž rajnega Silvestra v Sedilah, CASTELLO 47,59,149) in *in Lusevera... Silvester* (S. v Bardu, CASTELLO 135). KEBER 348 omenja nadalje 1560 *Silvester Semen*, kmet iz Sele. Ime je postalo priimek v nespremenjeni obliki *Silvester* (ZSSP Kamnik, LJ, GO, Tolmin).

Tudi krajevno imenoslovje je skromno: zaselek *Sv. Silvester*, dejansko le cerkva, je v Benečiji med Špetrom in Podutano (ATLAS 119/A1), drugi zaselek *Silvester* pri Žerjavu (ATLAS 62/A2).

Simon

Ime dveh apostolov *Simon* — Simon Kefa Peter in Simon Kananejec — je varianta judovskega imena *Shime'ôn*, ki ga ni lahko razlagati. Cerkev praznuje apostola Simona Kananejca 28. oktobra in časti še 18. februarja jeruzalemskega škofa sv. Simona, 3. februarja mučenca sv. Simona, 16. maja karmeličana sv. Simona Stock in 18. julija blaženega Simona iz Lipnice, misijonarja v Krakovu (TAGLIAVINI 1,365).

Ime je med Slovenci zgodaj v rabi tako v izvirni kot v številnih ljudskih in izvedenih oblikah. Ime *Simonus*, *Simon*, *Symon* je srečati od XIV. stoletja na našem Zahodu (KOS II...), 1393 na skrajnem Zahodu v Teru, Sedliščih, Uzijuntu (CASTELLO 27,33,45,133), v ČERNJEJSKEM RKP v drugi polovici XV. in ob začetku XVI. stoletja v Dobju, na Krasu (kje je ta kraj?), v Malini in Subidu. Danes je postal priimek, ki ga pišemo na razne načine: *Simon* (ZSSP Kamnik, Dravograd, LJ, Radovljica, MB), *Šimon* (ZSSP Štajerska), *Šimen* (ZSSP Dolnja Lendava), *Šemen* (ZSSP Dolnja Lendava, LJ), *Semen* (ZSSP Kamnik, KR, Metlika, LJ; TS), *Somen*, *Sömen* (ZSSP Dolnja Lendava, MS), *Sómen*, *Šömen* (ZSSP Dolnja Lendava), *Somen* (ZSSP MS), *Šmon* (ZSSP Kamnik, Štajerska, LJ), *Smon* (ZSSP LJ). V krajevnem imenoslovju se nespremenjena imenska oblika zrcali še pri zaselkih *Šiman* pri Vurmatu, *Šimen* pri Dolskem in *Šimun* pri Vojniku (ATLAS 40/A1,128/A1,91/A2) poleg edinega *Sv. Simon* na Kobanskem (ATLAS 12/B3), pa še v pridevniški obliki v gorskem imenu *Simonov hrib* pri Glo-

basnici (ATLAS 34/A3) in vodnem imenu *Simonov zaliv* pri Izoli (ATLAS 193/A3).

Pri številnih priimkih, ki so z raznimi formanti nastali iz celega imena, bomo spet priča pisanim načinom zapisovanja. Začnimo s patronimičnim in manjšalnim *-ec*: *Šimnic* (ZSSP LJ, MB, Gorenjska), *Šimenc* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, LJ), *Šimonc* (ZSSP Gornji Grad, Šmarje, MB), *Semenc* (ZSSP Dravograd), *Šimunač* (ZSSP KR); v krajevnem imenoslovju pokrajinsko ime *Šimencov rovt* v Vratih (ATLAS 54/A2) in ime zaselka *Šimonc* pri Celju in *Šimunc* na Kobanskem (ATLAS 113/B2,13/A3).

S formantom *-ič*: *Simonič* (ZSSP Štajerska, Primorska, LJ, Kočevje, KR, Logatec, Črnomelj, Metlika; TS), *Simonic* (ZSSP Šmarje; TS), *Simonich* (TS), *Šimonič* (ZSSP Dolnja Lendava, MB, LJ), *Simonig* (SPZM Fojda), *Simonigh* (MISSIO 1602 *Grivor Simonigh de preseria, Matthia Simonigh* v Srednjem; SPZM Pod Cerkvo pri Fojdi, GO), vse v Italiji izpričane oblike v TS pod fašizmom → *Simoni*, PIZZAGALLI 155, 308, v Miljah 308); *Simunich* (ZSSP NM; TS, tu → *Simoni*, PIZZAGALLI 308), *Simunic* (TS), *Šimunic* (ZSSP CE), *Simanič* (ZSSP Črnomelj), *Simonč* (ZSSP PT), *Simonoč* (ZSSP LJ).

Iz obeh prejšnjih je lahko nastal priimek z dvojnimi formantom *-čič*: *Semenčič* (ZSSP GO), *Šimančič* (ZSSP LJ), *Simenčič* (ZSSP PT, Litija), *Simentschitsch* (ZSSP Litija), *Simončič* (ZSSP Štajerska, KR, LJ, NM, Primorska), *Šimončič* (ZSSP Postojna, Kočevje), *Simoncic* v TS za fašizma → *Simoni* (PIZZAGALLI 155), *Simoncig* (SPZM Srednje, Čedad, Manzano), *Šimuncič* (ZSSP Kočevje); v krajevnem imenoslovju še ime dveh zaselkov *Simončič* pri Litiji in Šentjerneju (ATLAS 129/B3,172/B2).

S formantom *-ko*, *-ka*: *Simenka*, *Šimonko* (ZSSP PT), *Simonka*, *Simunka*, *Šimonka* (ZSSP Dolnja Lendava, slednji tudi LJ).

S formantom *-ov* in nadaljnjo sestavo: *Šimnovec* (ZSSP Gorenjska, LJ, MB), *Šimnovc* (ZSSP KR, LJ), *Šimnovič* (ZSSP LJ), *Šimnovec* (TS; tu → *Simoni*, *Simonetti*, PIZZAGALLI 155,308), *Simonovič* (ZSSP CE, MB), *Simonovic*, *Simonovich*, *Simunovich* (TS, drugi tudi Milje).

S formantom *-ja*: *Samonja* (ZSSP Litija), morda tudi *Semeja* (ZSSP Kočevje; TS), *Semeia* (TS).

S formantom *-šek*: *Simonišek* (ZSSP CE, Šmarje, LJ), *Šimonšek* (ZSSP Postojna).

S formantom *-ik*: *Šmonik*, *Smonik*, *Smonig* (ZSSP MB); iz te oblike z nadaljnjo sestavo *Šmonkar*, *Smonker*, *Smonkar* (ZSSP Slovenj Gradec, slednji tudi MB), in še ime dveh zaselkov: *Smonk* pri Ilirski Bistrici in *Šmonkar* pri Gornjem Gradu (ATLAS 67/A2,86/B3).

Iz davne vokativne oblike **Simonè* ali iz (italijanskega) ženskega imena *Simonet(t)a*: *Simoneta* (TS, Repen) in iz njega izvedeni patronimični *Simonetič* (ZSSP KR), *Simonetig* (SPZM Dreka), *Simonettig* (TS, Repen). Iz podobne hibridne osnove: *Simonelic* (SPZM Špeter).

Na tem mestu naj dodam nekaj priimkov iz celega imena, ki so videti tujega izvira (s pripombo, da se med prej navedenimi patronimi in *-ič* gotovo skrivajo tudi hrvaški priimki na *-ić*, v TS pa je včasih težko ločiti): *Simeoni* (ZSSP LJ) in *Simonetti* (ZSSP LJ, GO) sta italijanska, *Simeonov* (ZSSP Krško), *Simnovičič* (ZSSP Logatec), *Simnovčič* (ZSSP Idrija), *Simeovčič* (ZSSP Idrija) so pisanega porekla ali skrivajo pisne napake, *Simenko* (ZSSP PT, CE, LJ) je videti maloruski, čeprav lahko predstavlja le optično prevaro; številni so furlanski priimki, ki jih nosijo naši ljudje: *Simonut*, *Simoniti*, *Simonitti* od Vidna preko Benečije in Brd do Goriškega in LJ.

* * *

šolske discipline. Pa je nazadnje le postal oficir. Za voljo žene Židovke je dospel med partizane kot zdravnik. Po vojni je proti svoji volji ostal v mornarici, Preinil se je do polkovnika, naprej pa ni mogel zaradi slabega slovesa njihove družine, kot je bil zaupal bratu Matu.

Janez je imel na polici nad posteljo, med dvema modeloma ladij, njegovo fotografijo iz poznejših časov. Ista belina kot na prvoobhajancu, na prsih namesto bele vrtnice vrsta odlikovanj. In isti resni, strmi pogled je zrl izpod mogočne kape na ščitek. Saša s svojo strastno naravo, pač edini izmed otrok, ni imel nobenega smisla za humor. Z njim je bil najbolj bogato obdaran prvorojenec dobri Aljoša, ki je že pred osemindvajsetimi leti umrl tihe, skoraj blažene smrti. »Tempus ruit« ji je prišla na misel latinščina, najbrž zaradi tega, ker so bili raztrgani gimnazijski lističi posejani tudi z latinskimi reki.

Saša je umrl pred poldrugim letom. Kljub burnemu, večkrat tragičnemu življenju je dosegel skoraj osemdeset let. Marjana ga je bila obiskala teden dni pred smrtjo. Komaj je pustil, da ga je prekrizala po visokem čelu, nad katerim so še vedno valovali ostanki črnih, prav nič osivelih las. Potem pa je zvedela, da je tik pred smrtjo zaželel, da bi ga pokopali ljubljanski frančiškani. Želja se mu seveda ni izpolnila. Pokopali so ga na vzpetini nad morjem v mestu, ki je bilo že od Rimljanov naprej vojaška postojanka, z vojaškimi častmi, s salvo, z odlikovanji na žametni blazini namesto križa.

Marjani je živo stopila pred oči mrliška vežica, ki jo je mrtvaški oder kot z zarezo ločil na dve polovici. Na eni strani je sedela vdova, ki jo je tolažil pastorek zdravnik, sin Saševe kolegice in prve žene. Ob vzglavju krste je nepremično stal civilist z obrazom buldoga. Marjana je mislila, da je kakšen pokopališki uslužbenec. Med pogrebom ji je nekdo prišepnil, da je častno stražo ob odru držal sam slavni ali zloglasni — kakor pač hočete — admiral NN. Ali je to bilo res ali ne, danes, ko je admiralom in generalom tako zelo padla cena, sploh ni bilo več važno. Na drugi strani je stala ona sama, ob njej pa Matetova hčerka z bidermajerskim šopkom malih belih vrtnic v roki in z ogromnim črnim klobukom na glavi. Obupno je ihtela. Spominjala se je pogreba ljubljenega očeta, Saševega dvojčka, ki ga že dvanajst let ni bilo več na tem svetu. Zraven nje je stala ena Janezovih hčera. Vrtela je rožnovenski prstan in tiho molila. Le od časa do časa je segla po črno obrobjenem robčku in si obrisala oči.

Minilo je leto dni in, glej, pobožna Janezova hčerka je postala »gospodja ministarka«, kot je Marjana ponagajala svoji najljubši nečakinji. O Matetovi elegantni hčerki je v družinskih kuloarih krožila malce privoščljiva govorica, da je v svojem kraju kandidirala za mater županjo, pa ji je spodletelo. »Stat crux dum volvitur mundus«, je pomislila Marjana, ko je položila fotografijo prvoobhajanka na mizo zraven križa.

Vladimir Kos

O, vnebohod ljubezni

Dà, šel je.

Šel odpirat vhod v nebesa.

*Saj kdo sicer imel bi sveto moč
za novi, srečni svet duha telesa?*

Še zdaj so dnevi ena sama noč.

Poznaš jo, Ériko Emanuela.

Za praznik

malce duri nam odpró se

in žarki sreče v oknih zablesté;

*in vsak je drobce Kristusove rose
in Zanj trpečih shranjene solzé.*

Se spomniš, Ériko Emanuela?

O, vnebohodov svit, kako odkrivaš

*življenja smer od sonc naprej,
naprej!*

*V Ljubezen, ki je v Njej prav vse, kar biva —
v ljubezen Božjega Srca brez mej.*

Za tebe tudi, ki si Ga zavrgla.

Ériko je japonsko žensko osebno ime, ki mu pri krščenih Japoncih sledi krščansko ime — tukaj Emanuela — in nato družinsko ime.

Pavle Zidar

Sence

To, kako pridejo,

in to,

kako odidejo,

je podobno molitvi,

ki zgane nenadoma ustnice

proti daljavam,

v katerih ni še nič.

Tam je mogoče šele naslutiti

peško dneva, sadu,

ki se te sredi noči

dotakne in reče: pojdi

z mano,

nikoli več ne boš občutil

tesnobe

ni ti lahkotnost svobode,

nekaj drugega boš,

kar je med tem.

Potemnelo stanje boš, podoba

izkričana

iz dojenčkovih krčev

— spominov.

Literarni natečaj »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje XX. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.
2. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipiranih izvodih na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1991. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.
3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc, prof. Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
4. Na razpolago so sledeče nagrade:

za črtico ali novelo:

prva nagrada	200.000 lir
druga nagrada	150.000 lir
tretja nagrada	100.000 lir

za pesem ali ciklus pesmi:

prva nagrada	100.000 lir
druga nagrada	70.000 lir
tretja nagrada	50.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1992. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Spravila jo bo v škatlo med sinove spominke. Morda ga bo, ko nje več ne bo, opozorila, da svojega sinčka pošlje k prvemu svetemu obhajilu. Sicer pa kdo ve? Morda bo religioznost postala nekaj modernega zdaj, ko so samega predsednika — po Marjaninem mnenju dokaj neokusno — fotografirali v vrsti obhajancev. »Sveti Franjo, prosi za nas«, se je nasmehnila sama pri sebi ob spominu na prerekanja z Janezom. »Postal si bil general kot Saša ni, pa še spreobrnil si se ob pravem času in ne pet minut pred smrtjo kot naš ubogi Sašek. Toda Križani«, je obrnila pogled h križu, »mar nisi dejal: Karkoli ste storili enemu izmed teh mojih najmlajših bratov, ste storili meni? In Saša je storil toliko dobrega ravno tem najmanjšim: otrokom, ranjenecem, ujetnikom, vojakom. Trdno upa, da se ga boš usmilil na dan sodbe.«

Kovček je bil prazen. Obrnila ga je in na spodnjem delu zagledala praske. Pet! Saša je bil to malo velško terierko prinesel domov iz Zagreba, kjer je študiral.

Ona, takrat šestnajstletnica, je ponorela od veselja; mama je bila obupana; oče navdušen. Pet je preživela pri njih štiri srečna leta. Čudovit je bil pogled skozi okno, kadar je Pet z elegantno rdečo ogrlico stopicala ob očetovih visokih kmečkih škornjih s samoumevnostjo živeli, ki ji ni mar ne rodovnika ne angleškega imena. Ona se je veselila svobode na barju, kjer bo kopala po krtinah in tacala po blatnih jarkih. Nazadnje jo bo v kakšni vaški gostilni čakala pod mizo skleda slastnih ostankov.

Kadar se je pojavil kovček, je dobro vedela, da mama in Marjana za dolgo nekam odhajata. Besno je praskala po njem in lajala. Prišla je vojna z lakoto, alarmi, streljanjem. Pet je shujšana do kosti in prestrašena od pokov po vse dni prečepela v temni, mrzli, prazni shrambi. Marjana ni več mogla gledati njenega trpljenja. Sama jo je odpeljala na blok in zaprosila domobranske stražarje, naj jo ustrelje. Do groba ne bo pozabila njenega smrtnega javka. Ihte je zbežala in slišala za seboj smeh vojakov. Bog se usmili! Morda je ne dolgo zatem tudi kdo izmed njih z obupnim krikom padel v jamo.

»Kam me je zvodila ta nesrečna razvalina!« je pomislila. Zvrhani koš je zvrnila v jašek. Skozi smrdljivo žrelo je buhnila burja, zavreščala in pogoltnila potrpane papirje. Vrnila se je po kovček, da ga odnese v odlagališče za smetnjake. Ko je izstopala iz dvigala, je srečala sina, ki se je vračal z dela. »Kam pa nosiš ta kovček?« »V smeti.« »Pa vsebina?« »Je odšla že pred njim, kamor spada.« »Pa ti ne bo žal? Da ne boš potem obtoževala naju z ženo!« »Nikogar ne bom obtoževala niti takrat, ko bom morala sama na smetišče v kakšno penzionistovsko ubožnico.« »Stara, ti nisi pri zdravi.« »Kaj pa misliš? Za kakšen imeniten dom za starejše občane ne bi zadostovali dve moji pokojnini.« Sin se je zmrdnil, skomignil z rameni in jo vprašal: »Naj te počakam?« »Hvala, ne.« »Kakor hočeš.« Dvigalo je oddrdralo navzgor, ona pa je stopila v vetrovno noč.

Težka, zarjavela vrata v odlagališča so zaškripala in ven so skočile tri na smrt preplašene mačke, ki so po smetnjakih brskale za ostanki hrane. Marjana je zagnala kovček v temo, zadrlesnila vrata in poklicala v noč: »Muci, mucu, mucu! Nikar se me ne bojte!« Nič. Odgovorila ji je le burja, ki je planila izza ogla. Pripogibala je vrhove cipres na bližnjem pokopališču in vrtinčila suho listje. Marjana se je tesneje zavila v domačo haljo in se zagledala v polno luno. Od časa do časa so jo zagnili oblaki, ki jih je veter podil od severa proti jugu. Padlo ji je na pamet, da je spet enkrat po nepotrebnem stegnila jezik. »Kaj pa je kriv ta nesrečnik, če so na povojnih generacijah kot na belih miših, petinštirideset let, preizkušali socializem, zdaj pa z napetimi jadri plovemo v kapitalizem!«

Mrazilo jo je. Obrnila se je in odšla nazaj v svoj izgnanski dom.

Novela je bila nagrajena na natečaju Mladike 1990.

Spomini na Plečnika

Inž. arh. Vinko Lenarčič

Pojdimo nazaj v šolo.

Plečnik je zahteval red in snago in disciplino. Ko smo neki ponedeljek prišli v risalnico, so bile vse naše mize pospravljene, kamni, na katerih smo brusili svinčnike, zbrušeni. To je storil Plečnik v nedeljo popoldne! Lahko si je predstavljati, kako smo odtlej pospravljali mize! »Religion und Ordnung muss sein!«¹ Kako je bil Plečnik napravljen, sem povedal, tudi, kako je to opazoval na drugih. Ne gizdalinstvo, neka specifična dostojnost mu je bila merilo. »Vi ne veste, kako lepo so oblečene Istrijanke, kako njihova obleka harmonira s tožno pokrajino!« Sam se je ukvarjal s pečo in obleko sploh.

Če je lepoto občutil, je bilo zanj tisto lepo in ni dosti premišljeval. »Kaj pomaga vse znanje in izvedenost v teh stvareh, če pa ne ve, kaj je lepo!« Jasno je povedal, da je čut za lepoto poseben čut, ne skupek, sodelovanje človekovih čutil. Da je oseben in spremenljiv, kot se spreminja človek. Značilen primer je moda, s katero se nasilno spreminja čut za lepoto.

»Umetnika nosi in mora nositi narod! Mi smo majhen narod!« Zato so ga napake naroda bolele, a rekel je: »Saj res pije! Toda moj brat Andrej, ki ni ne pil ne kadil, je na podlagi statistike trdil, da drugi pijejo še mnogo več. Pijani so naši ljudje, ker niso vina vajeni. Stari župan Tavčar je rekel, »če ga udariš s praznim frakljem po rit', že bo pijan!« Grajal pa je Plečnik grde razvade. Tako je rekel o znanem pisatelju, da ni znal v gostilni sedeti drugače, kot pri litru vina. Domače razprtije, zlasti blatenje narodovih voditeljev, je obsojal: »To jemlje narodu zaupanje vase in v svoje može, kviri nujno potrebno samozavest, ruši temelje njegove morale.« Za svoj slovenski narod je rekel: »Mnogo sem storil zanj, pa ne z jezikom!«

Plečnik nam ni vsega samo povedal, ampak tudi pokazal! Kako naj rišemo, s kakšnimi svinčniki, kakšno je priročno merilo, kako in zakaj se napne papir, kako se preizkusi čopič, da ne kupimo mačka v žaklju! Tudi je pokazal, kako se kaj poenostavi in tudi pogoljufa. »Mit viel Radieren und Messer wird Zeichnung immer besser!«² In je tolažil: »Ni za pomagat, bova pa še enkrat začela!« Ko sem začel senčiti z barvami, namesto s svinčnikom, mi je rekel, da je senčenje z barvo vedno tvegano, zlasti polihromo, vendar naj le poskusim, in je prinesel predloge z Ecole de beaux Arts. Koliko je storil, da bi študentje znali risati in da bi risali z veseljem! »Risanje vam ne sme delati težav. Z njim se morate igrati kot otroci in pri tem imeti veselje kot otrok, ki se igra, in morate biti tudi tako zamišljeni. Glejte, kako se igra. Pozabi na ves svet, tako je zatopljen v igro. Vi morate biti prav tako... Imeti morate tudi pogum, kot ga ima otrok. Otrok ima pogum igračo razdreti, mika ga ustroj. Vas pa je strah, da ga boste polomili. Povem vam, arhitekt se z blamažo skozi življenje rine! Kar arhitekt ustvari, stoji skoraj vedno na vidnem mestu in se ne da ničesar popraviti. Če ste ga polomili, ste ga pač polomili, nichts zu helfen!«³ Povrnil se je na otrokovo zamišljenost: »Šla sva z bratom Andrejem ob grajskem poslopju. Zagledava otroka, ki je hodil vrhu ograje nad prepadnim zidom. Na glas sem se ustrašil. »Pst!« mi je šepnil brat in obstala sva. Fant je prišel do kraja in brezskrbno odskočil. »Vidiš,« mi je rekel brat, »fant je bil tako zatopljen, da ni nič videl, nič slišal, zato je mirno šel in ni padel. Ti bi ga s svojim vzklikom prebudil, zmo-

Trije ljudje mi pridejo na misel

Koliko mrtvih slovenskih domoljubov bi se danes veselilo uresničitve sanje, ki so si jo še sanjati komaj upali — rojstva samostojne države Slovenije! Kako dolgo bi bilo njihovo število od Trubarja navzdol, preko Prešerna in Slomška ter Levstika do Jegliča, Cankarja in Župančiča! Vendar mi te dni posebej prihajajo na misel imena treh, ki bi bili lahko doživeli te dni, ko bi se jim bila nit življenja malo nategnila, treh Slovencev, stoječih na različnih političnih pozicijah, živečih na različnih koncih sveta, a ki so vsi enako izgorevali za slovenski ideal, vsi pod pritiskom jugokomunizma. Naj hvaležno napišem njihova imena: Franc Jeza, Ciril Žebot, Edvard Kocbek. Vsem lahko očitamo to ali ono, a nobenemu ne moremo odreketi brezmejne ljubezni do slovenstva. Spomnimo se Jezove publicistične dejavnosti, Žebotovih knjig, Kocbekovih meditacij na čelu s tisto pesmijo, kjer vidi Slovenijo, izmučeno kraljico, končno kronano z zlato krono... Se bo Ljubljana spomnila, da bi poimenovala po njih vsaj po eno svojih ulic? Samostojne slovenske države moramo biti tudi vredni. To pa bomo dokazali najprej s tem, da bomo pokazali hvaležnost do tistih, ki so za idejo svobodne Slovenije izgoreli...

G.V.

Takšna bi bila morala biti OF

Ko danes gledam čudovito strnjeno slovenskega naroda v obrambi njegove mlade države, se vprašam, ali ti dnevi ne korigirajo naše zgodovinske optike. Namreč kar se tiče Osvobodilne fronte, okoli katere je bilo pred kratkim toliko polemiziranja. Tudi v svojih prvih začetkih se OF ni mogla pohvaliti z vsenarodno strnjeno, kakršni smo priča danes, saj je del katoliškega tabora takoj zaznal v njej kamuflažo Komunistične partije. Razklana je bila torej od vsega začetka, pred nastankom protikomunističnega odpora, kaj šele pozneje. Današnje dogajanje učinkuje torej tudi za nazaj. Pomaga nam presojeti zgodovino zunaj ideoloških okvirov. OF še daleč ni bila vsenarodna. Vsenarodna je danes Obrambna fronta slovenske države.

G.V.

Za kakovost gre

Kaže, da je vojna v Sloveniji do-
dobra zmešala pojme našim časni-
karjem, tiskarjem in stavcem. Tis-
karski škrati, slovnične napake in
protislovja se vrstijo kar na tekočem
traku. Tako beremo npr. kar na prvi
strani Primorskega dnevnika z dne 7.
julija, da »... je včeraj dopotovala v
Jugoslavijo trojko zunanji ministro
evropske skupnosti...«. V isti števil-
ki časopisa zasledimo na četrti strani
tale naslov: »Aktivisti in vojni in-
validi NOG ostro obsodili vojaški na-
pad«.

Tudi Katoliški glas ima v svoji 26.
številki na prvi strani hudo napako.
V članku z naslovom »Srbsko brez-
umje v XX. stoletju« beremo, da »...
so Gavrilovič in prijatelji streljali na
prestolonaslednika Franca Ferdinan-
da v Sarajevu.« Na Franca Ferdinan-
da pa ni streljal noben Gavrilovič,
ampak Gavrilo Princip.

Glede radijskih poročil pa bi se ne
smeli preveč hudovati nad napove-
dovalci, če prejemajo slednji nečit-
ljive tekste.

Vsi skupaj bi se verjetno morali
vprašati, kaj smo storili, da bi bila ra-
ven naših medijev čim višja. Predlog
o nekakšni kontrolni komisiji, ki naj
bi preverjala pripravo in znanje ne
samo naših časnikarjev, ampak tudi
stavcev, tiskarjev in drugega osebja,
bi verjetno ne bil tako neumesten.

Evropa in Slovenija

Zadržanje zahodnoevropskih držav
je bilo v prvih dneh slovenske samo-
stojnosti in napada JLA kratkoma-
lo sramotno. Potrebne so bile človeške
žrtve, da so se gospodje ministri zbu-
dili in pripeljali v Jugoslavijo. To je
bila posledica nevednosti in nepo-
znavanja položaja, ki je Evropsko
skupnost na začetku pripeljalo do
zavzemanja za enotno Jugoslavijo,
kar je dalo zeleno luč za vojaški na-
pad, vojno in žrtve. Sedaj se je sta-
lišče Evrope in Amerike globoko
spremenilo in priznanje samostojne
Slovenije ni več tako daleč. Zaskrb-
lja pa tolikšna nepripravljenost orga-
nov ES: kot da bi bila kaka vojna v
osrčju Evrope nemogoča. So evrop-
ske vlade dokončno spoznale, da po-
meni enotna Jugoslavija s tako arma-
do, ki že grozi sosednjim državam,
nevarnost za celo Evropo?

til, da ne rečem ustrašil, in fant bi zagotovo padel!« Tudi umetnika naj
pri delu nič ne moti, oziroma naj se motnji sam odtegne (Plečnik je to
velikokrat naredil in se zaprl v svoj atelje).

»Za umetnikovo delo je kritika in avtokritika nujno potrebna, mo-
ra pa biti vselej dobronamerna. Preveč ali preostra kritika greni, zamori
veselje do dela, kot če bi oželi limono v mleko, ki se sesiri. Zlonamerna
kritika — zapomnite si to — pa umetnika lahko ubije za vse življenje,
je pravi zločin nad umetnikom in njegovim narodom. Govoril in kritizir-
al bi marsikdo, arhitekta posebno, ker je najbolj izpostavljen, saj se
njega najbolj tičejo Goethejeve besede: Wer am Wage baut, hat viele Mei-
ster!«⁴

»Kaj se spotikaš nad našo kritiko, kdo nas je je učil? Mar ne Pleč-
nik? In kdo več govori kot on?« Že, ali strupene kritike nas ni učil. Za-
kaj je govoril, zakaj kritiziral, sem že povedal. »Namen posvečuje sred-
stvo,« je rekel Plečnik, »in je treba nadaljevati: ad maiorem gloriam Dei!«

Rekel je: »Ženska je angel, lahko pa je hudič. Denar je hudič, ven-
dar je sredstvo svobode. Francozi imajo mnogo velikih svetnikov, pa tu-
di hudičev. Ne govorite, ampak delajte, pa zopet govorite. Ne kritiziraj-
te, pa zopet, kako se vam zdi!« Plečnik bi ne bil Plečnik, če bi drugače
govoril, drugače učil in delal, zakaj to je več kot logika, doslednost, to
je globoko poznavanje življenja.

Govoril je, da bi zbudil čut za lepoto, kritiziral je, da je povedal
svoje mnenje, da bi naš čut poplemenitil, da bi vedeli, kaj in kako naj
delamo, živimo. »Svoj zgled vam dam, kar se pridnosti tiče, in vedite,
Michelangelo je rekel: Pridnost je pol genija!« Svojega in zgledov dru-
gih pa ni mogel dati drugače, kot z besedo in kritiko.

Pokazal je sliko kupole Santa Maria de Fiore v Florenci. »Poglejte,
če bi imela kupola obliko polkrogla, bi čepela, ždela, tako pa zaradi ko-
ničnosti naravnost kipi v nebo! Ni zastoj rekel o njej veliki Michelan-
gelo: »Mann kann wohl anderst, aber nicht besser und schöner ma-
chen!«⁵ Veliki Michelangelo se ni bal, ni se sramoval posnemati, on, o
katerem veste, kako je bil ljubosumen na originalnost svojih idej. Saj
je tožil, kako mu kradejo njegove mukoma pridobljene originalnosti!«
Občudoval je Michelangelovega Mojzesa: »Poglejte, kako je vse dode-
lano, muskulatura, brada, obleka in ta obraz, ta pogled. Ta človek na-
ravnost trepetava od notranje jeze, zdaj zdaj bo vstal, treščil ob tla 10 bož-
jih zapovedi in planil nad svoj narod, ki pleše okoli zlatega teleta! To
je zame najlepša statua na svetu!« In je listal dalje in pokazal kip, ki
slovi kot najlepši: Michelangelovega Sužnja. S stegnjeno roko ga je po-
stavil pred nas in rekel: »Mar ni lep? Človek bi rekel, da od same slad-
kobe kar skup leze!« Bolj vase je zamrmral: »Das ist keine Kunst!«⁶ Ka-
zal je knjigo o Düreru in se ustavil pri plešočih nagih ženskah. Pokril
je spodnjo polovico: »To bi še nekam šlo!« Nato je pokril zgornjo polo-
vico, da so se videle samo mesnate riti in noge: »So vas... vse, kar je
prav!« in je listal dalje. Silno je občudoval Donatellovo Oznanjenje, vse
mu je bilo popolno do podrobnosti, in je zaključil: »Ta Marijina gesta
in izraz, ali se vam ne zdi, da je to posebljena ponižnost in vdanost,
ali ne slišite: Glej, dekla sem Gospodova?«

Tako nam je razkazal in razložil vse knjige, kar jih je imel. Sodil
je, opozarjal, tolmačil, pohvalil, odklanjal, se zgražal, navduševal. In
vselej povedal, zakaj. Njegova sodba je bila vedno utemeljena. Avtorita-
tivna. Umetnost, znanost, tehnika, življenje, davčina in sedanost, vse
se je prepletalo v njegovi razlagi. Knjige je puščal v šoli in naročal: »Pa
glejte, da ne boste samo listali in gledali, temveč prerusajte, skicirajte —
ne kopirajte, ampak rišite. Navadili se boste risati, budila se vam bo pre-
potrebna fantazija. Ne bojte in ne sramujte se posnemati, kar je narisal,
ustvaril mojster pred vami ali kar je sploh lepo. To je edina pot učenja,
druge za nas ni. Spomnite se, kaj je rekel Michelangelo!«

Ko je bil vodnjak na trgu Sv. Jakoba gotov, je Plečnik prinesel študentki predlogo in neke revije. To je bil vodnjak, prav tak, kot ga je Plečnik naredil in smo ga vsi imeli za originalnega. To je storil nalašč, nam v spodbudo. Storil, delal je vedno le tisto, kar je vedel, da je za nas, njegove učence, res dobro. Kako nas je učil opazovati! Rekel je, da bi moral arhitekt vse videti na lastne oči. Vpeljal je krajše enodnevnne izlete, da nas je lahko opozarjal in učil neposredno ob predmetih in dogodkih. Ne mislim samo na arhitekturo, ampak prav vse, ljudi, krajino, barve, nebo, skratka vse božje stvarstvo, kar smo lahko videli, slišali, občutili. Nemalokrat je rekel: »To vam povem iz lastne izkušnje in verujte mi, to je za vas dobro!« Svoje globoke zaključke je Plečnik premislil na osnovi opazovanja. Plečnika — filozofa najmanj poznamo, ker, žal, ni pisal. Zato je tem važnejše, kaj je govoril.

Plečniku ni bilo vseeno, kako se obnašamo v šoli in izven nje. Nešteto krat je zatrdil, da mora biti arhitekt predvsem pošten. Ko smo se vrnili iz Pariza, je Plečnik vodjo ekskurzije vprašal, če smo bili tudi v Marseilleu. V časopisu je namreč bral, da so neki študenti iz Jugoslavije napravili tam neko neumnost. Ko se je prepričal, da v tem mestu nismo bili, je napisal izjavo za časopis in zavrnil sumnjo. Silno ga je razveselilo, če je kdo pohvalil njegovega učenca. Sploh je rad pohvalil, ozmerjal ni nikoli nobenega. Pohvalil je vedno direktno, grajal indirektno. Drugemu je rekel in naročil: »Pa mu povejte!« Najraje je na napake in razvade opozarjal tako, da je o njih govoril splošno in povedal splošne primere. Rekel je, da do graje mora priti, da pa vedno boli. Zato je uporabil vedno najobjavnejše metode. Kakšen dogodek, anekdoto ali dovtip je uporabil, da nam je mogel dati potreben nauk, poduk. Rekel sem že, kako nas je navadil reda in snage v risalnici. Hotel je tudi, da vlada primerna tišina.

Plečnik je imel, kot pravimo, silno tanka ušesa, mogoče je celo več in bolje slišal, kot kdorkoli izmed nas. Tako nam je rekel, da je mnogokrat poslušal, kako pljuskajo valovi ob gondole na Rivi degli Schiavoni v Benetkah in se mu je zdelo, da mrtvaško. V Pragi je s Hradčanov poslušal zamolklo, v en sam ton zlito valovanje mesta pod seboj. Posluš za glasbo je moral imeti dober. Nekoč je poslušal: »To naj bi bil Chopin? Bi vi mojega brata slišali, kako ga on igra, to se peni kot šampanjec!«

»Če pogledam južno fasado semenišča z Vodnikovega trga, kadar sije nanjo sonce, mi je, kot da slišim Beethovno simfonijo!«

Visoko je cenil Bachove fuge. O Mozartu je rekel, da je pravi otrok baroka, vedno vesel in razigran. O Prešernu, da so njegovi verzi in soneti zloženi kot prava arhitektura.

Imel je dober vid, le malo kratkoviden je uporabljal ščipalnik. Opozarjal nas je, naj pazimo na svoj vid. »Zwielicht⁷ je škodljiv. Ali beli dan, ali močna luč.« Ko se je delal mrak, ponavadi ni risal, ampak gledal skozi okno, naslonjen na rob peči. Delo je nadaljeval pri močni luči, ki je bila vedno visoko, vsaj en meter oddaljena. Lahko rečemo, da je bil Plečnik tankočuten za vse. Nekoč se je proti večeru komaj opazno potreslo, takoj je prišel in vprašal, če smo čutili potres.

Neko jutro mi je pokazal skico plošče, ki jo je narisal na pisemsko kuverto, verjetno pri Kolovratu. »Tole bova zdetajlirala, Penatje jo bodo vzdali pri Figovcu kot spomenik Smoletu.« Povedal mi je vse, kdo so Penatje, kakšne navade imajo itd. Ko sem začel risati črke, prvokrat v naravni velikosti, je prišel: »Joj, joj, dragec, saj vi pa črk ne poznate, ne pisave. Vidite, to je pa kot nalašč!« Šel je po knjigo in mi iz nje razlagal, kakšne morajo biti črke in kakšna pisava. Pustil mi je knjigo. Ko sem po neštetih njegovih popravkih napis končal, me je opozoril na veliko akcentov in me vprašal, če se mi ne zdi, da je nekaj pijanega v napisu. Prešernoslovcev, Prešernijanov ni odobral. »Saj imajo njegove Poezije. Kar nam je hotel, moral povedati, je sam izdal. Česar ni, tega goto-

Fotografski natečaj

Uredniški odbor MLADIKE razpisuje natečaj za fotografije (po možnosti črno-bele) za naslovno stran revije. Namen natečaja je odkrivati nove talente. Tematika ni obvezna, vendar naj ustreza značaju revije (narava, okolje, letni časi, etnografija, naši spomeniki, naši prazniki).

Nagradni sklad predvideva: 100.000 lir nagrade za prvo mesto, 50.000 lir nagrade za drugo mesto in več odkupnih nagrad po 30.000 lir.

Oblika izdelka naj odgovarja prostoru, ki je odmerjen sliki na naslovni strani MLADIKE.

Izdelke (največ tri za vsakega udeleženca) naj prijavljenci pošljejo na naslov: MLADIKA, »Fotografski natečaj 1991«, ul. Donizetti, 3 - 34133 TRST-TRIESTE, do 31. decembra 1991.

Izdelke bo ocenila komisija, ki jo sestavljajo Marjan Jevnikar, Marjan Slokar, Edi Žerjal in Sergij Pahor.

Istra in Dalmacija

Ob priliki krize v Jugoslaviji so tržaški italijanski časopisi bili zopet polni člankov o Istri, Dalmaciji, o istrskih beguncih itd. Razveseljivo pa je dejstvo, da večine tukajšnjih Italijanov vrnitev Istre in Dalmacije Italiji ne zanima. Linija Piccola in Trieste oggi ni torej v skladu s splošnim mnenjem Tržačanov. To potrjuje tudi sorazmerno pozitiven odziv našega mesta na zbiranje podpisov v pomoč Sloveniji, ki so ga organizirale tržaške slovenske mladinske organizacije. Smemo upati, da se je odnos Tržačanov italijanske narodnosti do Slovencev res začel nekoliko spremenjati?

Slovenija hlapčuje tujcem?

Zadnji otoki stalinizma in jugoslovanstva bodo ostali verjetno prav na našem tržaškem koncu. Marsikdo,

tako javno kot zasebno, napada slovenske predstavnike, ker hodijo v Avstrijo, Nemčijo in Italijo iskat podpore za svojo samostojnost. Te pobude naj bi bile podrejanje tujcu. Zamejske »Jugoslovane« bi radi vprašali, kje so bili, ko je Titova Jugoslavija z Italijo in Avstrijo sklepala pogodbe takorekoč na koži Slovencev (matičnih in zamejskih), ne da bi nas za karkoli sploh vprašala? Še eno vprašanje: ali bodo ti vztrajni kritiki v primeru, da bi za nas Slovenija dosegla tisto, kar Jugoslavija v šestinštiridesetih letih ni, kot leta 1948 iz protesta dali svoje sinove v italijanske šole?

Drobnič

V Sloveniji že nekaj časa odmeva polemika okoli javnega tožilca Drobniča. Tudi mi bi bili raje videli, da bi javni tožilec ne bil vodilni in ustanovni član domobranske Nove zaveze. Tako odgovorno mesto bi terjalo nekaj distance od politično in idejno obarvanih gibanj, vendar pa istočasno zavračamo gonjo, ki so jo sprožili nekateri proti Drobniču in mu očitali njegovo preteklost. Si predstavljate, če bi nova oblast na enak način nastopila proti vsem tistim, ki so v prejšnjem režimu uporabljali strogo ideološke kriterije pri upravljanju javnih zadev? Vsaj taki bi lahko v tem primeru koristno molčali. Sicer pa zgleda, da je Drobnič le pretveza za nove napade na Krščanskodemokratsko stranko, napade, ki so prerasli že v pravo predvolilno kampanijo, v kateri padajo močni očitki na novo porajajočega se fašizma.

Fašizem

Ta očitek je padel tudi na dveh zborovanjih, ki jih je odbor za pomoč Sloveniji organiziral v Bazovici in na Proseku. Zamejski Slovenci dobro poznajo fašizem in njegove značilnosti (kakor jih je v Bazovici dobro označil Viktor Blažič) in jih gotovo niso zasledili v sedanji Sloveniji in njenih demokratično izvoljenih predstavnikih. Ta očitek je prišel iz Slovenije, kjer v polemikah proti vladni koaliciji nikakor ne varčujejo z oznakami. Toda to je dvorezen meč, ki se kaj lahko obrne tudi proti nepredvidnim polemistom.

vo ni hotel, in ni prav, da se obelodanja, naj ostane v arhivih. Kaj nam mar njegovo intimno življenje. Da pa smo pod kožo meseni, vsi, to vemo.«

»Saj to je božji grob,« se je začudil Plečnik, ko je stopil v risalnico, ki je bila skoraj prazna. Hotel je, da napravimo vse izpite, ali k njemu smo kljub temu morali hoditi, če le mogoče vsak dan. Kdor ni tako delal, je lahko kmalu slišal: »Z vami se ne da daleč! Pridete in vas zopet dolgo ni. Kontinuiteta dela mora biti, če že ni veselja,« in je predlagal, naj prizadeti hodi samo na korekture, mizo pa naj zasede kdo drug. Prostora je bilo malo, saj je moral razdeliti svoj atelje. Ko je prišlo do neso-glasja glede poučevanja in smo o tem govorili na sestanku, je odločno izjavil: »Poučujem samo jaz!« Tako je bilo tudi edino pravilno.

Pri diplomi učenca, ki ni bil njegov učenec in je nekaj časa študiral na Dunaju, je po opravljenem izpitu pristopil Plečnik in rekel: »Gospod kolega, nisem vas imel v pesteh, tudi sedajle pri izpitu vas nisem ničesar vprašal. Dovolite mi, da vam vsaj obisti pretresem!« In prijel ga je z obema rokama in »Veš, da me je kar dobro stresel! Nisem si mogel misliti, da je on tako ljubezniv človek!« Jasno, sodil ga je po besedah nekaterih študentov.

Proti večeru je neki študent navdušeno hvalil Nietzschejev »Also sprach Zarathustra«. Celó na glas je bral. Nepričakovano je vstopil Plečnik. »No, kaj ste pa brali?« je vprašal študenta. Moral je, čeprav v zadregi, povedati. Na vprašanje, če mu je všeč, ni spravil kaj dosti skupaj — prej pa tako navdušenje! Zato pa je Plečnik temeljito razložil svoje stališče. Velika škoda, da to ni nikjer zapisano, tako tehtne in globoke so bile misli. Potem je kratko odsekal, kakor je storil vedno, kadar je hotel poudariti, da je s čim za vedno opravil:

»Ne maram ljudi, ki so napihnjeni; tega človeka je sam napuh. Bog je zavrgel hudobne angele zaradi napuha. Zato se ne čudim, če je ta človek tako končal (blaznost). Nemški narod je, bolj kot drugi, nagnjen k napuhu. Ne vem, zakaj — zaradi tehnike? Hm... Er hat sein Volk mit seinem Obermenschen direkt enthusiasmiert⁸ v napuhu. Verjemite mi, to se ne bo dobro končalo. Če natančno premislimo, je bil napuh kriv vseh vojska in človekove nesreče sploh. Ni zastonj prvi med poglavitnimi grehi. Poleg tega pa ni res, kar ta človek trdi. Vem, kako imenuje Jezusa (Plečnik ni mogel — jaz pravim: ni hotel — ponoviti izraza), ali povem vam, vse kaj drugega je dosegel Jezus, kot pa je ta človek! In Jezus je to dosegel, to se ne da ovreči, s ponižnostjo. Biti ponižen, od srca ponižen, je neskončno težje, kot napihniti se. Prvo se človeku samo upira, drugo ga naravnost vleče! Verjemite mi, vsak res velik človek je tudi ponižen! In vam še pravim, brez ponižnosti sploh ni veličine, je ne more biti..., ker je veliko, največje spoznanje človekovo, ko uvidi, razloči, ali, če hočete, zasluti, kako je majhen pred Bogom. To pa veste: Kempčan je rekel s sv. Pavlom, da je človek toliko vreden, kolikor je vreden pred Bogom... O, le preberite to knjigo, ali vedite, kar sem rekel, to za mene drži!« Sklenil je po nemško: »Da lass ich mir gar nichts einreden, mi so a Mensch hab ich...« (rabil je glagol, ki si ga nisem zapomnil — pomenilo je: opravil)⁹.

Te besede so bile in so zame najpomembnejše, kar jih je povedal Plečnik. In še posebej je značilno, Plečnik se na nikogar ne sklicuje. Do teh in takih zaključkov je prišel sam.

(se nadaljuje)

1) »Vera in red morata biti«

2) »Z radiranjem in merjenjem bo risba vedno boljša!«

3) »Ni pomoči«

4) »Kdor gradi ob cesti, ima mnogo učiteljev«

5) »Človek lahko pač spreminja, toda ne more narediti boljše in lepše«

6) »To ni nobena umetnost«

7) Somrak

8) On je naravnost navdušil svoj narod s svojim nadčlovekom

9) »Tukaj si gotovo ne pustim dopovedati, če ne, sem kot človek opravil!«

Mittelfest v Čedadu

Transparent Slovenske skupnosti na Mittelfestu v Čedadu.

Julija je bila v Čedadu kulturna pobuda Pentagonale (Italija, Jugoslavija, Avstrija, Madžarska, Češka in Slovaška) Mittelfest. Niz gledaliških in drugih predstav se je začel 19. julija s slovesnostjo, ki so se je udeležili italijanski predsednik Cossiga z zunanjim ministrom De Michelisom, slovenski pred-

sednik Kučan, ministrski predsednik Peterle, madžarski predsednik Göncz, deželni predstavniki in drugi.

Slovenska skupnost je oblasti »pozdravila« z velikim transparentom, ki je pozival k solidarnosti s Slovenijo in k njenemu mednarodnopravnemu priznanju.

JASNA MERKÙ

Komisija, ki je letos prvič podelila nagrade za mladinsko literaturo v manjšinskih jezikih v Italiji, je med drugimi nagradila tudi tržaško slikarko prof. Jasnò Merkù za ilustracijo zgodbe Marco in note, ki jo je napisala Nadja Kriščak. Komisija je podelila tudi nagrade dijakom, med katerimi sta bila Marijan Coretti in Andrej Močilnik iz razreda prof. Merkùjeve na šoli sv. Cirila in Metoda v Trstu.

SBL DOVRŠEN

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je v Ljubljani izdala še zadnji, petnajsti zvezek Slovenskega biografskega leksikona, ki obsega življenjepis pomembnih ljudi s priimki od Zdolšek do Žvanut. S tem je končana 4. knjiga SBL, posebej pa je izšel obsežen zvezek z osebnim kazalom oseb, ki jih SBL obravnava s samostojnimi gesli ali le posredno. Glavni urednik tega dela, ki je začelo izhajati leta 1925, je Jože Munda. V načrtu je zdaj čisto nova izdaja od A dalje.

FINANČNA SREDSTVA ZA SLOVENCE

Deželni svet Furlanije-Juljske krajine je 26. julija izglasoval zakon o uporabi sredstev, ki jih za kulturne in umetniške potrebe slovenske manjšine namenja državni zakon o obmejnih področjih. Gre za 24 milijard lir v triletju 1991-93, ki naj bi ublažile težave manjšine spričo še vedno neodobrenega globalnega zaščitnega zakona. Prvič je v zakonu izrecno predvidena pomoč za ustanovo Slovencev v videmski pokrajini, nadalje so poimensko obravnavane nekatere osrednje kulturne ustanove in pa druge kulturne, prosvetne in organizacijske dejavnosti.

UMRLA BOŽA PLENIČAR

V Ljubljani so 12. julija pokopali prof. Božo Pleničar. Rodila se je leta 1928 in postala profesorica slovenščine. V letih 1961-84 je bila zaposlena v Narodni in univerzitetni knjižnici, kjer je sestavljala slovensko bibliografijo. Leta 1978 je obiskala slovenske misijonarje v Zambiji in postala navdušena misijonska delavka v zaledju. Predčasno se je upokojila, da bi lahko delala v misijonskem odboru v Ljubljani, da bi si dopisovala z misijonarji in pisala v Družino ter Misijonska obzorja.

Mladina je v središču Trsta na dveh mestih zbirala solidarnostne podpise za Slovenijo. Od osme ure zjutraj do osmih zvečer so zbrali preko 2000 podpisov.

SPOMINSKA PROSLAVA

Slovenci v Argentini so imeli 2. junija spominsko proslavo v Slovenski hiši v Buenos Airesu. V cerkvi Marije Pomagaj je najprej daroval mašo za žrtve komunistične revolucije in sploh druge svetovne vojne delegat dr. Alojzij Starc. Pel je Mladinski pevski zbor Našega doma v San Justu. Po polaganju venca pred spomenikom je v dvorani govoril predsednik Zedinjene Slovenije prof. Tine Vivod. Uprizorili so še »odrski spomin« Gozdovi in cvet na besedilo Tina Debeljaka ml. v režiji Frida Beznika in s sceno Toneta Oblaka.

RAZSTAVA BARE REMEC

V Mestni galeriji v Ljubljani so 10. junija odprli slikarsko razstavo rajne Bare Remec iz Argentine. Pripravila jo je Irene Mislej. Poleg nje so na slovesnosti spregovorili ravnatelj galerije Aleksander Bassin, hčerka kiparja Meštrovića Marica, minister za kulturo Andrej Capuder in umetničin brat Bogumil Remec, DJ. Predstavili so 56 platen, 46 akvarelov in tušev, 3 panske končnice in 3 črno bele tuše, izdali pa tudi 80 str. debel katalog.

ZAMOLČANA KNJIŽEVNOST

V Ljubljani je bila 21. junija okrogla miza o zdovski in zamolčani zamejski književnosti, revijah in založništvu. Vodila jo je dr. Irena Mislej, udeležili pa so se je literarni kritiki in ustvarjalci vseh treh Slovenij. Predstavili so tudi revijo Mladiko. V Narodni in univerzitetni knjižnici so ob tej priložnosti odprli razstavo nekoč »prepovedanega tiska«.

DR. KOMAR 70-LETNIK

Slovenski filozof in profesor na katoliški univerzi v Buenos Airesu dr. Milan Komar je 4. junija praznoval 70-letnico. Primorskim staršem se je rodil v Ljubljani, med vojno pa je bil med drugim urednik Goriškega lista. V Argentini se je zelo uveljavil kot preučevalec tomizma. V slovenščini je izdal knjigo Pot iz mrtvila in več esejev.

UMRL JOŽE VESENJAK

V Mariboru je 23. junija umrl dolgoletni spiritual slovenskih bogoslovcev, publicist in ekumenski delavec Jože Vesenjaj. Rodil se je leta 1920. Med vojno je bil izgnan v Srbijo, kot bogoslovec se je čudežno rešil na Turjaku septembra 1943, po vojni je bil zaprt. Veliko je delal z mladimi, prizadeval si je tudi za Slomškovo beatifikacijo.

V Kraškem muzeju v Repnu so odprli razstavo izdelkov iz kraškega kamna. Posnetek med otvoritvijo.

UMRL DEKAN BRUMNIK

V Celovcu je 28. junija umrl prošt in dekan iz Dobrle vasi Franc Brumnik. Rodil se je leta 1913 v župniji Gorenče. Bil je predsednik Družbe sv. Mohorja, pred tem pa v letih 1971-81 njen tajnik. Preden je nastopil v Dobrli vasi leta 1968, je bil vodja Doma v Tinjah in slovenskega dušnopastirskega urada ter urednik Nedelje.

UMRL ARH. JOŽE KREGAR

V Ljubljani je 8. julija umrl arh. Jože Kregar. Rodil se je leta 1921 v Šentvidu nad Ljubljano in kot Plečnikov učenec diplomiral na fakulteti za arhitekturo. Skupno s škofom Leničem, arh. Bittencem in slikarjem Stanetom Kregarjem se je zavzel za prenovo slovenske cerkvene arhitekture in zgradil ter prenovil vrsto cerkvenih zgradb.

ČAS EPIGONOV

Sodelavec Zaliva dr. med. Vladimir Kersnik iz Švice je pri Mohorjevi v Celovcu izdal knjigo Der Zeit der Epigonen. Avtor, ki je profesor defektologije, se je rodil leta 1920. Bil je v nemškem ujetništvu, po vojni pa na Golem otoku. Leta 1967 se je preselil v Švico.

ESEJI ALOJZA REBULE

Pri mariborski založbi Obzorja je izšla nova knjiga tržaškega pisatelja in misleca prof. Alojza Rebule. Naslov ima Na slovenskem poldnevniku, predavanja in eseji.

ZAŠČITNI ZAKON

V italijanskem senatu je prišlo do novega tudi formalnega zastoja pri obravnavi osnutkov za pravno zaščito Slovencev v Italiji. Poročevalec Guzzetti je odstopil, za novega poročevalca in vodjo ožje skupine v ustavni komisiji pa je bil določen sen. Paolo Cabras (KD). Ta je 24. julija obljubil, da bo ob koncu počitnic predstavil svoj osnutek zaščitnih določil.

OZEMLJE IN NARODNOST

»Territorio ed etnia« je naslov študije, ki jo je ob sodelovanju Slovenskega raziskovalnega inštituta izdal pri ugledni strokovni založbi v Milanu »Franco Angeli« tržaški arh. Igor Jogan z univerze v Benetkah. V njej preučuje pomen ozemlja za narod in manjšino, razlašanje, urbanistično politiko dežele Furlanije-Juljske krajine in njen vpliv na slovensko narodnostno skupnost.

100.000

50.000

10.000 lir

»AKCIJA 10.000«

Prispevajte v sklad
za kulturo!

ENOTNA LISTA

Na Koroškem so 30. junija združili Koroško enotno listo, Mlado KEL in Klub slovenskih občinskih odbornikov v novo, deželno stranko Enotna lista (EL). V njenem okviru bo delovala tudi Politično upravna akademija (za šolanje javnih delavcev), ki jo bo vodil dr. Pavle Apovnik. Za predsednika EL je bil izvoljen Andrej Wakounig.

Slovenski visokošolski sklad Sergij Tončič v Trstu obnavlja letno nagrado »Dr. Frane Tončič«, ki ima namen vzpodbuditi visokošolce pripadnike slovenske narodnostne skupnosti v Italiji k raziskovalnemu in ustvarjalnemu delu.

Nagrada je namenjena disertaciji, ki pomeni obogatitev slovenske kulture, zgodovine ali znanosti in ki je sklenila kandidatov visokošolski študij v obdobju med 1. junijem 1990 in 30. aprilom 1991. Zainteresirani naj dostavijo izvod svoje študije najkasneje do 15. septembra t.l. Narodni in študijski knjižnici v Trstu, ul. S. Francesco 20, nakar bo prejeta dela obravnavala komisija, ki jo bo imenoval Upravni odbor Sklada. Dobitnik nagrade, ki znaša 2 milijona lir, bo razglašen na občnem zboru Sklada.

KNJIGA O VIŠARJAH

Župnik iz Ukev Mario Gariup je izdal že tretjo domoznansko knjigo o Karnalski dolini. Dne 30. junija so na Trbižu predstavili njegovo več kot 500 strani debelo knjigo Il santuario di Monte Lusari in Val Canale. Uvod je prispeval videmski nadškof msgr. Battisti, delo pa je založila zadruga Dom iz Čedadada.

SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES

Zaradi vojnih dogodkov v Sloveniji je bil dolgo pričakovani Svetovni slovenski kongres nekoliko okrnjen, vendar so udeleženci izpolnili svoje bistvene naloge. 27. in 28. junija so v Ljubljani odobrili statut in razne dokumente, razpravljali v 14 sekcijah, pozvali svetovno javnost k pomoči napadeni Republiki Sloveniji in izvolili vodstvo. Za prvega predsednika je bil izvoljen dosedanji predsednik iniciativnega odbora Bojan Brezigar iz Trsta.

SERRA CLUB V LJUBLJANI

V Ljubljani so ustanovili slovensko sekcijo mednarodnega katoliškega združenja Serra Club International. Predsednik je Janez Petkovšek, asistent pa dr. Rudi Koncilija.

NEKDANJI MOBILIZIRANCI

V Celju so se 15. junija zbrali predstavniki nekdanjih mobilizirancev v nemško vojsko. Skupno jih je bilo okoli 80.000, še danes pa niso deležni socialnih in drugih pravic, ki naj bi iz tega izvirele.

UMRL MARJAN WILLENPART

V Argentini je 23. junija umrl igralec in režiser Marjan Willenpart. V tamkajšnji slovenski skupnosti se je pred leti uveljavil tudi kot pisatelj.

NOVI LETOPIS

Junija je izšel v Ljubljani novi letopis Cerkev na Slovenskem 1991, ki prikazuje stanje na dan 1. januarja 1991.

BOGOMIR GERLANC NAGRAJEN

90-letni primorski rojak, šolnik in urednik Bogomir Gerlanc je 12. junija prejel iz rok ministra za šolstvo dr. Petra Vencija Žagarjevo nagrado. Podeljena mu je bila že junija 1976, vendar je partija dosegla preklcik iz političnih razlogov, ker je izdal Slodnjakovo literarnozgodovinsko študijo *Obrazi in dela*.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XVII. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1991. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo nemu od obeh prireditelj.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

NOVOMAŠNIKI

Sredi vojnih dogodkov v Sloveniji so bila 29. junija mašniška posvečenja v Kopru, Ljubljani in Mariboru. Skupno je letos 19 novih slovenskih duhovnikov: 12 škofijskih in 7 redovnih. Iz ljubljanske nadškofije jih je 6 (in dva redovnika), iz koprške škofije 4 (in 2 redovnika), iz mariborske pa 2 (in 3 redovniki).

Na občinski razstavi domačih vin v Nabrežini so nagradili vinogradnike, ki so sodelovali na razstavi. Z njimi v sredini podžupan Martin Breclj.

Veliko zanimanja sta med občinstvom sprožili okrogli mizi, ki ju je pripravil Solidarnostni odbor za pomoč Sloveniji v Bazovici in na Proseku. Na posnetkih udeleženci okrogle mize v Bazovici (zgoraj) in občinstvo (spodaj). Oba večera sta pokazala, kako sta v zamejstvu še živa »jugoslovanstvo« in ideologija rdeče zvezde.

UMRL JOŽE MELAHER

V Clevelandu je 10. junija po daljši boleznii umrl eden najvidnejših predstavnikov slovenske politične emigracije v ZDA, javni delavec in časnikar Jože Melaher. Rodil se je leta 1913 v Pobrežju pri Mariboru in se kmalu uveljavil v Slovenski ljudski stranki. Med vojno je osnoval samostojno slovensko četniško skupino na Štajerskem, o kateri je obširno pisal leta 1965 v Zborniku Svobodne Slovenije. Kot ilegalni voditelj je nosil ime Zmagoslav. Režimski zgodovinar Karel Forte je njegovi skupini posvetil študijo, ki je ostala v rokopisu. Po taboriščih v Italiji in Nemčiji se je leta 1949 preselil v ZDA, kjer se je sprva preživljal kot strežaj v restav-

raciji, pozneje pa kot njen upravitelj, nato kot trgovec. Do lani je urejal glasilo Kranjsko slovenske katoliške jednote Amerikanski Slovenec. Vodil je Slovensko pisarno v Baragovem domu, bil tajnik Slovenske ljudske stranke, član Slovenskega narodnega odbora, dolgo tajnik Zveze slovenskih protikomunističnih borcev in pa publicist.

UMRLA ERNA MUSER

Dne 15. junija je umrla profesorica slavistike in pesnica ter prevajalka Erna Muser. Rodila se je leta 1912 v Trstu, od konca I. svetovne vojne pa je živela v Ljubljani. Med vojno je bila internirana, nato je delala tudi v zgodovinskih arhivih.

UMRL PROF. JANEZ SEVER

Po dolgoletni bolezni je 28. junija umrl v Clevelandu prof. Janez Sever. Star je bil 93 let. Kot višješolec je bil mobiliziran med prvo svetovno vojno in bil ujet na ruski fronti. V Sibiriji se je priključil jugoslovanskemu gibanju. Študiral je v Ljubljani in Beogradu, kjer je diplomiral iz slavistike. Učil je v Veržeju, v škofijski gimnaziji v Šentvidu in na realki v Ljubljani. Maja 1945 je odšel v begunstvo in do selitve leta 1949 v ZDA poučeval slovenščino ne begunski gimnaziji v Špitalu. Kot mnogi izobraženci srednjih let se je v ZDA zaposlil v tovarni, saj bi morali učitelji, profesorji, pravniki idr. čisto znova začeti s študijem. V Clevelandu je bil dejaven v prostetnem in kulturnem življenju. Pisal je v Ameriško domovino, s prijateljem pisateljem Karlom Mauserjem pa je bil dolga leta viden zglede zvestobe celovški Mohorjevi družbi.

SLOVENSKI NARODNI ODBOR RAZPUŠČEN

Z izjavo z dne 26. junija — dneva proglasitve slovenske neodvisnosti — je Slovenski narodni odbor po skoraj 50 letih prenehal s svojim delom. Demokratičnim slovenskim oblastem je priznal polno legitimnost in jim izrazil vdanost. Zadnji predsednik SNO je bil Rudolf Smersu, pred njim pa so bili na tem mestu Jože Basaj, Miha Krek in Miloš Stare.

JEDRSKA ELEKTRARNA KRŠKO

Na pobudo Slovenske skupnosti je Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta pripravil 24. junija okroglo mizo o problemih v zvezi z jedrsko električno centralo v Krškem. Za Komisijo za okolje pri SSK je spregovoril inž. Aljoša Vesel, za krožek V. Šček dr. Rafko Dolhar, o samem Krškem pa na mestnik slovenskega ministra za okolje mag. Mitja Bricelj in direktor Republiške uprave za jedrsko varnost mag. Miroslav Gregorič. Razpravo je vodil deželni svetovalec SSK Bojan Brezigar.

DR. ZADNIKAR NAGRAJEN

Umetnostni zgodovinar dr. Marijan Zadnikar, ki je v svojih 38 knjigah in 300 razpravah ter člankih izredno obogatil tudi vedenje o slovenski sakralni umetnosti, je prejel 17. junija najvišje slovensko cerkveno odlikovanje — odličje sv. Cirila in Metoda. V Stični mu ga je izročil slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar.

Bariloški spomini na planinko Baro Remec Vojko Arko

Nekaj dni pred njeno smrtjo sva z Baro šarila po Planinskem Stanu. Pripravljali smo razstavo ob štiridesetletnici. Mimogrede sva govorila o društveni stavbi. Kritizirala je neko malo pomembno napravo v Stanu. Vedel sem, da jo je eden nezadovoljnih članov nekaj nakuril, pa sem se obregnil, da ne ona ne jaz nimava kaj govoriti o društvu, saj nisva člana odbora. Postala je huda in energično povedala, da ona, prav ona ima vso pravico govoriti. Popravil sem se, da lahko govori, a da odloča odbor, in nadaljevala sva z delom za razstavo.

Na tihem sem ji seveda dal prav. Planinski Stan, danes slovenski bariloški dom, se je začel z delom prijateljev iz Buenos Airesa in med njimi se je udejstvovala Bara kot najbolj aktivna in najzvestejša sodelavka.

* * *

»Bara, greste z nami na izlet?«

»Ne, me preveč utruji in potem ne morem delati.«

Njena ustvarjalnost jo je nekako priklepala na domek pri Skopčevih v Barrio Lera. Rada je hodila na krajše izprehode, nabirala je šipek in iskala gobe. Včasih je tudi skočila v gore, saj ji takšne ture niso delale težav.

Plenzalni vzpon na Lópezov stolp — po čudnem naključju prav isti dan, ko je ledeni plaz zasul Tončka in Schmolja (17.1.1954); sprehodi do kočee Pod Skalco, kjer je okrasila skalnati strop z značilnimi podobami, ki spominjajo na prazgodovinske jamske slikarije; vzpon na Pico Bara, da si je vsaj za urico osvojila hrib, ki smo ji ga podarili — to bi bili praktično vsi Barini izleti v štiridesetih letih. Po navadi pa se je ozirala v gore in ravnine, jih opazovala in jih oblikovala v barvah in razsežnostih.

* * *

Največ dela v bariloških poletnih mesecih je Bara prva leta posvetila izdelovanju stvarc, ki jih je imenovala »obrtiški izdelki«. Posrečeni, vsako sezono drugačni spomini ki za turiste so ji nudili potrebni zaslužek za preživljanje. Ni rada delala ta posel, dosti raje je slikala ali ustvarjala majhne umetnine za slovenske kulturne prikaze.

V družbi s prijatelji iz Buenos Airesa je organizirala prvi dve številki »Gorá«, periodične publikacije SPD. Ex-librisi v njeni izdelavi ali s sodelovanjem drugih likovnih umetnikov so pomagali financirati izvirna zvezka in »Gore« št. 2 so sestavljene skoraj izključno iz prispevkov slovenskih zdamskih slikarjev.

* * *

»Hočete, da vam napravim naslovno stran?«

Tako me je vprašala Bara, ko sem ji omenil, da bom izdal svoje »Zgodbe« pri Mohorjevi v Celovcu. V tistem trenutku sta mi preblisnili v zavesti obe številki »Gorá« pa Barine risbe v Debeljakovih in Kosovih knjižicah. Z veseljem sem sprejel ponudbo. Govorila sva še o motivih in čez ne-

kaj dni sem prejel zadevni karton. V Celovcu so malce negodovali, a potem ugodili mojim željam. Še dosti večji delež je pripadal umetnici pri knjižici »Ljubezen po pismih«, saj njene risbe to delce bolj povzdignejo kot razmeroma številne, a nekatere prav šibke fotografije. Barina zamisel, da izide »Ljubezen« kot tretja številka »Gorá«, me je takoj pritegnila. In ko se je SPD odločilo, da podpre izdajo Šajuekeja, je Bara z vsem navdušenjem pristala, da sodeluje pri spisu, ki se približuje njeni tako dragi indijanski tematiki.

* * *

Človek dvajsetega stoletja se težko prilagodi primitivcu. Še težje je pokukati v svet izumirajočih civilizacij.

Naš rojak Ivan Benigar je eden redkih, ki je globoko prodril v psiho Mapučev.

Vendar se mi zdi, da je Bari uspelo najti vsaj en neposredni stik z izginjajočim indijanskim svetom. Usvojila si je nekaj likovnih oblik, verjetno bolj po notranjem čutu kot po osebnih srečanjih z zadnjimi preživeli nosilci umirajoče kulture. Tako v Patagoniji kot na argentinskem severu je vztrajno tipala v simboliko starega prebivalstva, včasih tudi malo fantazirala in potem sama ustvarjala, navezujoč na oblikovna izročila, posredovana v primitivnih kreacijah.

Ta duhovni stik jo je vodil tudi k povsem praktičnim dejanjem. Poskušala je novi dobi nedostopnim ljudem povsod pomagati, čeprav je dostikrat povedala, da jim resnične pomoči nihče ne more dati, saj so jih podedovani in od civilizacije podarjeni grehi obsodili na smrt.

* * *

Barin karakter ni bil ravno enostaven in prilagodljiv.

Včasih je bila ostra, tudi zamerila je. Spoštovala pa je človeško svobodo, v polnem nasprotju z okoljem, iz katerega je izšla. Planinski prijatelji iz kroga šumskih bratov so imeli tudi prav malo razumevanja za njene umetniške prijeme. Pa smo se kljub morebitnim prepričkom in hudim besedam zmeraj razumeli. Lepota bariloških planin in duh Nahuel Huapija sta budno varovala svoje častilce in izbrisala vse trenutke nevšečnosti.

Zato je resnično prav in po usodi odločeno, da spi pokojna slovenska umetnica svoj večni sen pod bariloškimi Andi. Njeno življenje se je povežalo z novo domovino, čeprav ni nikdar prenehala biti Slovenka v vsem svojem bistvu. Prav kot se nikdar ni odpovedala svoji kozmopolitski izobrazbi in je preživela zimske mesece v Buenos Airesu, kjer je obiskovala razstave in koncerte, pa se udejstvovala pri Kulturni akciji. A tja za novo leto je vedno znova prihitela v deželo jezer pod varstvo indijanskih bogov. Ni verjela vanje, kot se je to trudil Benigar. A spoštovala jih je kot simbol dežele, ki ji je postala druga domovina.

(Iz Svobodne Slovenije)

Boris Pahor: Žlahtne transverzale

Pri Založništvu slovenske knjige v Ljubljani je izšlo pred kratkim novo delo tržaškega pisatelja Borisa Pahorja — **Žlahtne transverzale** — in s podnaslovom Dnevniški zapiski 1979-1985, strani 360.

To je že njegova 19. samostojna knjiga, če ne šteje mo ponatisov in predelav in manjših del, gre pa za dnevniške zapiske, ki jih je vrsto let priobčeval v Zalivu. V spremni besedi pravi o svojih zapiskih, da so »v glavnem nastali v posebnih okoliščinah — tako **Tržaški mozaik**, tako **Ta ocean**, **strašno odprt** —, v glavnem pa iz potrebe, ki mi jo je narekovalo urejanje revije Zaliv. Šlo je namreč za neko vez z bralkami in bralci, za vez, ki je bila hkrati tudi poročanje o razvoju vprašanj, za katera se je revija zavzemala... Zapiski so se torej rodili za revijo, in ker je revija zagovarjala žlahtnost narodnega principa, uveljavljanje slovenske identitete, njene samobitnosti in njene suverenosti, so bile tudi moje beležke odzivi na razvoj, nihanja in potrjevanja teh vrednot. Obenem so ta razmišljanja, vtisi, stiki in polemični utrinki s svojo neposrednostjo prijatelje ne samo povezovali, ampak jih tudi skušali pritegniti k ustvarjanju potrebnega razpoloženja za dosego zaželene slovenske renesanse«.

Ta »slovenski« del priča o Pahorjevi skrbi za zamejske in matične Slovence, zato so njegovi odzivi na vse krivice, napake, potvorbe, zatiranja in zapostavljanja odločni, bojoviti in polemični. Ne ustavlja se pred oblastniki, kot so bili ali so npr. Edvard Kardelj, Boris Kidrič, Mitja Ribičič, Josip Vidmar, Franc Šetinc, Milan Kučan, veliko polemizira z Jožetom Javorškom, Tarasom Kermaunerjem, Zoranom Poličem, Markom Kravosom, Miranom Košuto zaradi govora na Prešernovi proslavi, Marijem Čukom zaradi Pahorjevega nastopa v Cankarjevem domu v Ljubljani, Josipom Tavčarjem zaradi Siloneja. Brani Edvarda Kocbeka in izda v Ljubljani njegova pisma v **Peščeni uri** pri Slovenski matici 1984, kjer izide istega leta tudi **V labirintu**.

Spremlja študijske dneve Draga in posega v debato, navezuje pa tudi stike s predavatelji in udeleženci. Vsake počitnice odide v planine, na Višarje, Triglav in drugam, da si nabere novih moči in da se bolj zbliža z naravo. Z Barkovljanskim bregom in morjem živi, zaznava spremembe v naravi in na morju. V Ljubljani je predstavil **Tržaški mozaik**, se udeležil večera v Slonu s Štihom ter nastopil v Cankarjevem domu o Slovenskem narodu in slovenski kulturi, kar je zbudilo ostre polemike. Z ženo je bil v Parizu, kamor je odšel skoraj vsako leto, v Grčiji in na Rafaelovi razstavi v Firencah.

Zelo prisrčno in prizadeto se je poslovil od številnih prijateljev in znancev, ki so umrli v tem času: Ciril Kosmač, Lavo Čermelj, Franc Sušnik, Nevenka Vuga, Franček Križnik, Slavko Tuta, nadškof dr. Jože Pogačnik, Lojze Pegan, Edvard Kocbek, Milan Starc (mu govoril ob pogrebu), Franc Jeza, dr. Anton Kacin, Duša Počkaj, Lojze Ude, Jože Košar in še kdo.

Posebej ga je prizadel odhod prof. Lina Legiše, ki je zvesto spremljal Pahorjevo literarno ustvarjanje, mu svetoval in ga tudi kritiziral: »sva bila skoraj zmeraj enoglasna, ko je šlo za primorsko usodo, drugod pa se poprej razhajala, kot pa ujemala«. Med boleznijo ga je hotel obiskati v Ljubljani, pa so ga na meji zavrnil.

Drugi del Pahorjevega življenja zajema njegovo sodelovanje v Mednarodnem združenju za zaščito ogroženih jezikov in kultur, kjer je eden izmed podpredsednikov in kjer ima veliko prijateljev uglednih zastopnikov različnih narodnih manjšin. O tem je zapisal v spremni besedi: »Spoznal sem bil namreč, da samo tesno sodelovanje vseh nepriznanih skupnosti lahko doseže spremembo takó javnega mnenja kakor tudi stališč politikov do takó imenovanih manjšin, ki so bile — in so marsikje še — nepriznane entitete. No, in ta razširitev delovanja je obogatila revijo (Zaliv) s prispevki z zahodnega dela evropske celine, medtem ko so moji zapiski postali sproten odmev raznih srečanj in simpozijev«.

Pahor je na vseh srečanjih aktivno nastopal s poročili o razmerah pri Slovencih v Italiji in Avstriji, predlagal resolucije, ki so jih pošiljali vladam v Rim in na Dunaj, pa tudi evropskim ustanovam. Uspeh je bil skromen, ker so velike države Francija, Italija, Anglija zaverovane v svojo veličino in priznavajo samo državni narod, vendar pa se zavede začenjajo premikati, ker je Mednarodno združenje prodrlo v evropski parlament in v vladajoče skrukture posameznih držav.

Ker so srečanja vedno na ozemlju kake manjšine, Pahor skrbno opiše položaj tiste manjšine, pokrajino, ljudi, politične in kulturne razmere, poroča o nastopih posameznih predstavnikov, o ukrepih, ki so jih sprejeli. Tako je Slovincem približal vrsto zahodnih evropskih manjšin.

Prav tako se Pahor redno udeležuje sestankov, ki jih prireja Evropski inštitut za višje mednarodne študije iz Nice. Sestanki so v Saint-Vincentu in prav tako obravnavajo probleme, ki zadevajo manjšine, regionalizem in podobno. Pahor je govoril o Beneški Sloveniji, o begunskih naseljih ob slovenskih vaseh v Tržaški pokrajini, o globalnem zaščitnem zakonu in drugem.

Knjiga se zaključuje s Pahorjevim razočaranjem nad tržaško razstavo Trouver Trieste, na kateri so Slovenci zamolčani, o čemer je izbrpno spregovoril na pariški radijski postaji Radio-Pays.

Čeprav so ti zapiski v bistvu »navzven naravnana razpoloženja«, ker je hotel avtor izkristalizirati vprašanja, ki jih je čutil kot zgodovinsko pomembna, je v njih vendar tudi več intimnih pričevanj. Članek Bojana Štiha v Celovškem zvonu o prepadu med nekdanjimi ideali in povojno resničnostjo v Sloveniji je dal Pahorju priliko, da je izpovedal svoj politični razvoj. Vojnega spopada se ni mogel udeležiti, ker so ga prehitro odpeljali v deželo smrti. Prva povojna leta je tudi njega prevzela »mesijanska smotnost zgodovinskega razvoja«. »Ko pa sem se 1947. leta vrnil do

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

Letak s fronte

Obveščevalni službi ČUKa je uspelo priti do naslednjega letaka, ki ga je nosil s sabo srbski vojak, ki se je pri Sežani predal slovenskim teritorijalcem.

Dragi družice vojniče.

znaš ti, da je 27. junija NATO pakt začel ob podpori Vatikana in svetovne reakcije vojno proti SFR Jugoslaviji?

Znaš ti, da je v Sloveniji našel skupino kvizlingov — Kučana, Peterleta, Bučarja, Bavčarja, Janšo —, ki so prodali duše svetovnemu kapitalu in pripravili pot invaziji?

Znaš ti, da so ti odpadniki v Ljubljani oklicali domnevno samostojno republiko Slovenijo?

Znaš ti, da gre dejansko za monarhijo, ki ji bo vladal Oton von Habsburg, ki ga bo papež Janez Pavel II. prišel kronat na Brezje za kralja Slovenije, za rezidenco pa bo imel bivšo Titovo palačo na Bledu?

Znaš ti, da bo ta kralj imenoval vlado, v kateri bo ministrski predsednik ljubljanski nadškof, ministri njegovi kanoniki, notranji minister pa spiritual v ljubljanskem semenišču?

Tako vidiš tragedijo, dragi družice vojniče! Kam smo padli iz Titovega bratstva in jedinstva! Kako je bil dobri slovenski narod zapeljan! Pomisli, z zastave so vzeli celo hrabri simbol naše NOB. Zvezda mila je migljala in naš rod vodila je, je napisal celo njihov pesnik Gregor Simončič. In kaj so dali namesto zvezde? Nekakšnega kebra, v katerem naj bi tri konice pomenile Triglav. A veš, kaj dejansko pomenijo? Vile, naperjene proti Srbiji!

Dragi družice vojniče, pomiluj Slovence, da so se pustili tako zapeljati. Sicer pa boš videl, kako so ostali zvesti enotni Jugoslaviji. Niti ena puška ne bo počila proti naši armadi, ko se bo vzdignila na pot s svojimi tanki in letali, s temi bogovi vojne. Samo z mokro cunjjo boš pomahal, pa tiste Teritorialne obrambe ne bo več. Boš videl, kako gostoljubno boš povsod sprejet. Vendar bodi previden, ker vmes bodo tudi fašisti. Vodo pij samo od naših vojaških cistern. Tudi mleka ne sprejemaj, če ti ga bodo ponujali. Rajši si sam pomolzi kravo. — Ovc namreč tukaj nimajo. Da si hraber za veliko Srbijo —

tvoj Slobodan Milošević

Boris Pahor: Žlahtne transverzale

mov in sem na tržaških tleh prišel v neposreden stik s slovenskim totalitarističnim revolucionarstvom, sem začel spregledovati... Mojega kritičnega sicer, a umirjenega razmerja je bilo nazadnje konec, ko se mi je nazadnje razodelo, kako je ne samo naš status tokraj meje, ampak tudi usoda celotnega naroda v nevarnosti zaradi ideologije, ki je najprej absorbirala osvobodilni boj, potem pa, ko je tako odpravila pluralizem, razveljavila narodno zavest in jo zamenjala z jugoslovanskim proletarskim patriotizmom. Tedaj sem se zavedel, da bi nam na Slovenskem osvobodilni boj zadoščal in da nismo v resnici potrebovali nikakršne revolucije, saj bi se pravilno razvili s poveljno socialdemokratsko ureditvijo, za katero ne bi plačali nikakršnega krvnega davka«.

In po teh spoznanjih spremlja slovenske domače in zamejske razmere tudi v tej knjigi. V knjigi Žlahtne transverzale je še veliko ugotovitev o slovenskih zamejskih vprašanjih in o problemih evropskih narodnih manjšin, veliko je tudi doživetij narave doma in v tujini. Knjiga je tudi dokaz, koliko lahko en sam človek in na svoje stroške napravi za narodno skupnost.

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Tel. 040/54390

Dom in delavnica:

TRST, Ulica D. Chiesa, 91 - Tel. 040/571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

Mož svoji mladi ženi: »Ljubica, kateri hlače naj danes oblečem: nezlikane ali tiste, ki jim manjkajo vsi gumbi?«

—o—

»Odkar igra moja žena klavir, zavidam Beethovna.«

»Zakaj?«

»Ker je bil gluh.«

—o—

V šoli.

»V kakšnem številu stoji samostalni 'hlače': v ednini, dvojini ali množini?«

»Zgoraj v ednini, spodaj pa v dvojini.«

—o—

Na mejnem prehodu. Obmejni stražnik pregleda potna lista zakoncev Poznič in pogleda njega in njo nezaupljivo v obraz. Potem reče Pozniču:

»Kako lahko dokažete, da je ta dama vaša žena?«

»Dokažite mi vi, da ni, pa boste dobili od mene visoko nagrado.«

—o—

Poročnik podčastniku: »Preišči natančno preteklost strelca Petra! Čudno se mi zdi, da vselej s puške tako natančno zbríše prstne odtise.«

—o—

Pred sodiščem.

»Torej ste tožilca pretepli v afektu?«

»Ne, v stranišču.«

—o—

V bolnišnici za umsko prizadete.

»Komu pišeš?«

»Sebi.«

»In kaj stoji v pismu?«

»Ne vem, ker ga še nisem dobil.«

—o—

Soseda kosita travo na vzpetini. Eden od njiju pogleda na vas in vpraša drugega:

»Ti, ali tvoji konji kadijo?«

»Ne.«

»No, potem ti pa hlev gori.«

—o—

»Ali veš, da stane bivanje kozmonavta v vsemirju dnevno milijon dolarjev?«

»Z zajtrkom ali bre njega?«

LISTNICA UPRAVE

DAROVİ V TISKOVNI SKLAD:

Herman Jazbec - Nabrežina Lit. 25.000

Milka Klun ob smrti Ivana Godniča

Lit. 10.000

OBEMA NAJLEPŠA HVALA!

»Mislim, da ta trenutek ne-se jajce.«

»Čas je že, da se najina hči poroči.«

»Ali se ti ne zdi, draga, da bi bilo bolje, če bi počakala, da pride pravi?«

»Čemu neki! Saj jaz tudi nisem.«

—o—

»Glej, dragec, v časopisu piše, da so celo slavni možje imeli največkrat zelo povprečne očete.«

»No, potem ima pa najin sin še upanje.«

—o—

»No, očka, kakšen se ti zdi moj fant?«

»Še kar simpatičen je, a zdi se mi nekoliko zmeden.«

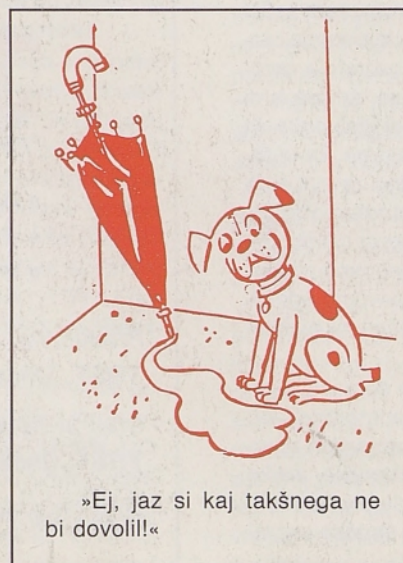
»Očka, ne govori tako! Poročil me bo.«

»No, potem je pa zares zmeden.«

—o—

»Janez, boš prišel pomagat obirat?«

»Kaj pa? Sadje ali znance?«

»Ej, jaz si kaj takšnega ne bi dovolil!«

»Doktor, ali bom s tem slabim vidom vseeno dober nogometaš?«

»Nogometaš ravno ne, sodnik boste pa še vedno lahko.«

—o—

»Revmo sem dobil. Ali poznaš kakšno dobro zdravilo?«

»Jaz ne. Bom pa vprašal prijatelja, ki ima revmo že dvajset let.«

—o—

»No, Jožko, kakšna je nova učiteljica?«

»Oh, mami, grozna. Nič ne zna.«

»Nemogoče!«

»Pa še kako mogoče! Samo sprašuje.«

—o—

»Kadar se človek ne zna tako izraziti, da bi ga drugi razumeli, je bedak. Si razumel?«

»Ne.«

PISMA

SLOVENSKA CERKEV NA KRASU

Na sprehodu po tržaškem Krasu stopim v župnijsko cerkev, ki jo upravlja zaveden slovenski duhovnik. Vse je lepo zgledno urejeno. Pri cerkvenih vratih je urnik sv. maš v italijanščini in slovenščini. Italijanske maše v tej slovenski vasi, kolikor vem, še ni, čeprav se je zadnje čase vanjo priselilo precej Italijanov. Vendar se je župnik potrudil, da bi ustregel tudi tem priselencem: pripravil je mizico z italijanskim verskim tiskom in razobesil nekaj italijanskih plakatov. Vse lepo in prav. A kar sem pogrešal, je bila mizica za slovenski tisk: Katoliški glas, Mladiko, Družino, Ognjišče... Morda tudi kak slovenski plakat ne bi bil odveč... Tujec, ki stopi v nedeljo popoldne v to slovensko kraško vas in ga pot zanese v cerkev, res nima vtisa, da tu živijo Slovenci.

M.S.

PISMA

O vprašanju openske župnije smo prejeli kot odgovor na naš kratek zapis v rubriki Na robu v četrti številki Mladike dve pismi, ki sta bili medtem že objavljeni v Primorskem dnevniku dne 26. junija letos. Glede na to, da sta bili obe pismi že objavljeni v drugem mediju in da ju je komentiral tudi Katoliški glas dne 27. junija 1991, menimo, da je njihova objava na naših straneh nepotrebna.

Uredništvo